

Nr 4 • 1999 • årgång 23 • 50 kr

www.sydaslen.m.se

sydasien

Tidskrift om Indien, Sri Lanka, Pakistan, Bangladesh, Afghanistan, Nepal, Bhutan och Maldiverna

Ännu ingen fred i sikte
10 SIDOR OM KRIGETS SRI LANKA

Rapport från ett sargat paradiset

Sri Lanka är för mig en av de ljuvligaste platserna på jorden, en ö som på begränsad yta innehåller så mycket av skön natur, klimatisk variation, historia och religion samt inte minst underbara människor. Minnena från resor i Sri Lanka på 70-talet och början av 80-talet, innan det förödande inbördeskriget tog vid, sitter djupt.

Nationalparkernas djungler och rika djurvärld; teplantagerna uppe i högländerna; palmerna, lagunerna och arraksbarerna längs kusterna i norr; den långa vandringen tillsammans med buddhistiska, hinduiska och muslimska pilgrimer in i molnen kring den heliga bergstoppen Adam's Peak; stränderna i sydväst; den vackra huvudstaden Colombo.

Allt finns där fortfarande kvar. Men sedan 1983 kompliceras allt av det blodiga inbördeskriget som rasat i norr och i öster, ett krig som djupt påverkat landet på många sätt. Nyligen visades på svensk TV en utmärkt dokumentär av den svenske naturfilmaren **Stefan Quinth**, som handlade om Sri Lankas elefanter. Kriget har svårt drabbat dem, då flera av nationalparkerna numera utgör stridsområden mellan regeringsarmén och den tamilska tigergerillan.

Men framför allt är det människorna som har det svårt. I detta nummer av SYDASIEN har vi flera artiklar om kriget på Sri Lanka och dess effekter. **Johan Mikaelsson** rapporterar om stämningarna i Colombo och om en resa till det svårast drabbade Jaffna-området i norr. **Thomas Bibin** skriver om höstens omfattande strider, och dessutom publicerar vi ett bildreportage av inhemske fotografen **Dominic Sansoni**.

Bo Gunnarsson skriver om aids-problematiken i Pakistan, ett fenomen som länge förnekats men på sikt utgör ett stort hot. **Ajit Roy** behandlar utgången av det indiska parlamentsvalet i höst, och slutligen presenterar vi vår nya kulturkrönikör, **Anjum Hasan**, som i fortsättningen i varje nummer kommer att ge en kulturutblick från New Delhis horisont.

God läsning!

Lars Eklund

FOTO: JOHAN NILSSON

INNEHÅLL I NR 4/99:

Baltistan söker sina tibetanska rötter.....	2	Våldsspiralen trappas ständigt upp	22
Nu börjar det bli bråttom för Pakistans militärregering.....	8	Gerillan återtog förlorad mark.....	24
"Vem är jag?" Anjum Hasan, ny krönikör, skriver om indiska författare.....	10	Aids-hotet vilar tungt över Pakistan.	
Ajit Roy om indiska valet.....	12	Bo Gunnarsson om en tickande bomb	26
Kvinna, 60+, sa upp sig, reste bort, reste länge, reste till Indien.....	13	Cyklonkatastrofen dödade tiotusentals ..	30
Dominic Sansoni återvänder till Jaffna – stort bildreportage från Sri Lanka.....	16	Sainath sätter trenden för indiska media.	30
Fredden avlägsen. Johan Mikaelsson om en resa från Colombo till Jaffna	20	Indiska kvinnor som satsar på sin konst..	32
		Talat Hussain om Musharraf:s höga spel	34
		Recensioner:	
		Naipauls "Bortom Tron"	35
		Rózsa Hajnóczys "Fire of Bengal"	37
		Notiser	38
		Världsteaterprojektet i Stockholm	40

Det tidigare förbjudna marxistiska partiet JVP, Folkets befrielsefront, paraderar åter öppet i Sri Lanka – här vid årets 1 maj-demonstration. I slutet av 80-talet slog regeringen blodigt ned ett JVP-lett uppror i södra Sri Lanka. Sammanlagt ca 60 000 människor dödades.

FOTO: JOHAN MIKAELSSON

SYDASIEN, RÅBYGATAN 5 A, 223 61 LUND

Telefon och fax: 046-13 35 68

E-mail: info@sydasien.m.se

Internet: http://www.sydasien.m.se

Utgivare: Tidskriftsföreningen SYDASIEN

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin

Tidskriftsredaktör: Lars Eklund

Redaktion för detta nummer: Lars Eklund och

Katarina Sandström Blyme

Tryck: Luleå Grafiska 1999

Prenumerantregister: Nätverkstaden Väst,

031-24 86 00, ekonomitjanst@natverkstan.net

ISSN: 0282-0463

Prenumeration: Medlemskap i tidskriftsföreningen

SYDASIEN, inkl fyra nummer av tidningen (ett år) kostar för privatpersoner i Sverige 200 kr.

Prenumeration för institutioner och bibliotek 250 kr.

Övriga Norden (B-post) 285 kr, övriga Europa (B-post) 315 kr, utom-Europa (A-post) 350 kr.

Lösnummerpris: 50 kr

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN.

Nästa nummer utkommer i mars

Manusstopp: 10 februari 2000

Tidskriftsföreningen SYDASIEN har som mål att sprida information om situationen i södra Asien. Föreningen stödjer de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området. Föreningen är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien såväl som i Sverige.

SYDASIEN HITTAR...

...Lunds Govinda-restaurang som en kulen novemberdag fyller redaktionsmedlemmarnas magar med en värmande navaratni curry bestående av fänkål, brysselkål, bönor, blomkål och curryblad. Allt nedsköljt med en fantastisk lassi på banan och kardemumma.

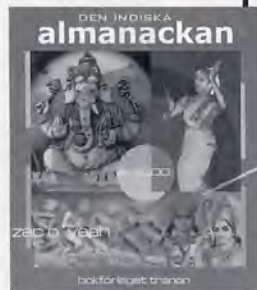
Den lilla vegetariska oasen på Bredgatan 28 hämtar inte bara sin inspiration från Indien. På matsedeln finns också andra rätter som lasagne, cous-cous och borstj. Men med sedvanlig Krishna-touche och förmodligen lika välsignad som alla de andra maträtterna.

Frånvaron av lök i maten är till glädje för till exempel den som vill kunna meditera utan störande mage. Den (mycket) påtagliga närvaron av smör, grädde och olja är till glädje för den som inte räds väga några kilon för mycket...

...INTE Govinda-restaurangen i Göteborg. 18 december stängdes den eftersom lokalhyran blivit för dyr sedan fastigheten på Allén renoverats. Stamgästerna får nu hoppas på att man snart hittar en ny och billigare lokal.

...en mailinglista för adoptivföräldrar. Listan används särskilt av blivande adoptivföräldrar som här kan tipsa varandra om engelska glosor (till exempel för den som ska översätta sin hemutredning själv), bra övernattningsalternativ i Calcutta, viktkurvor för asiatiska barn, m m m m. Adressen är: svensk-adoption@onelist.com

...den indiska almanackan. En jättefin present till dig själv eller andra Sydasien-intresserade. Det är SYDASIENS **Zac O'Yeah** som svarar för denna almanacka som bjuder på en stor dos indisk kulturinformation. Bokförlaget Tranan som tidigare gett ut en motsvarande kinesisk almanacka erbjuder Zacs bok till försäljning i två varianter. En förstaupplaga med vissa korrigeringar som medföljer på lösblad, för 95 kronor inkl porto, eller en felfri andraupplaga för 145 kronor. Sätt in pengar på SYDASIENS postgiro 79 54 96-9 och ange vad du önskar.

Karakoram, ett tio mil tjockt bergsmassiv med 60 toppar över 7 000 m ö h, skiljer Baltistan från Tibet. Även om det islamiska greppet om invånarna är starkt, så börjar intresset för det tibetanska kulturarvet att växa.

FOTO: JAN MAGNUSSON

Baltistan blickar norrut

Pakistans "Lilla Tibet", söker sitt förislamiska ursprung

Den pakistanska radions utsändning från Skardu värmer upp Karakorams kalla vinternatt med sin berättelse om Ali Sher Khan Anchans liv. Trots sektaristiska och politiska motsättningar är 1600-talskungen från Baltistan en gestalt som de flesta tycker om. Andra hjältar är Hazrat Ali (profeten Mohammeds svåger) och den legendariska tibetanska folkliga ikonen Gesar Ling. Den sistnämnde trots att kontakterna mellan Baltistan och den tibetanska högplatån varit så gott som obefintliga de senaste femtio åren.

Förändringarna har nu satt fart i det land som av mogulimperiet en gång kallade "Tibet-i-Kurd" – Lilla Tibet. De senaste decennierna har Baltistan kommit att påverkas av den iranska revolutionen och Pakistans punjabidominans har omformat den baltistanska identiteten. Men samtidigt som den unga generationen i centralorten

I Pakistans nordöstra hörn ligger Baltistan eller "Lilla Tibet" som det också kallas. Området var en gång under inflytande av den tibetanska kulturfären och baltispråket är fortfarande en tibetansk dialekt.

Nu har intellektuella i Baltistan börjat intressera sig för sitt historiska arv.

Skardu nu går in i IT-åldern, drömmer man om den dag då vapenstillståndslinjen inte längre skiljer Baltistan från Ladakh och Tibet.

Längs Indus- och Shyokfloden, och deras tillflöden sträcker sig jordbrukssamhäl- len med kulturella rötter från Lhasa till Teheran. Språkforskare hävdar att baltispråket är en av de mest arkaiska formerna av tibetanska. Språket är närmast släkt med purig, ett språk som talas på båda sidor om vapenstillståndslinjen norr om Kargil samt ladakhi och amdo – en dialekt som också talas i östra Tibet.

Genom århundradena har baltispråket blandats upp med persiska, urdu och arabiska. För här i Karakorams ofruktbara dalgångar skedde det historiska mötet mellan den buddhistiska och den islamiska världen. Sedan 1948 har Baltistan emellertid kontrollerats av Pakistan och är för närvarande en del av de federalt administrerade Norra territorierna.

Trots att de fem viktigaste dalgångarna i Baltistan – Skardu, Shigar, Rongdu, Khaplu och Kharmang – formellt har styrts både från Tibet och senare Ladakh lämnades den dagliga maktutövningen i praktiken över till lokala feodalherrar. I Baltistan är man stolt över den så kallade maqpon- dynastins kung Ali Sher Khan Anchan (1590-1625). Han enade Baltistan och utvidgade riket österut upp till Ladakh och västra Tibet, och västerut till Chitral.

VÄND!

FORTS.

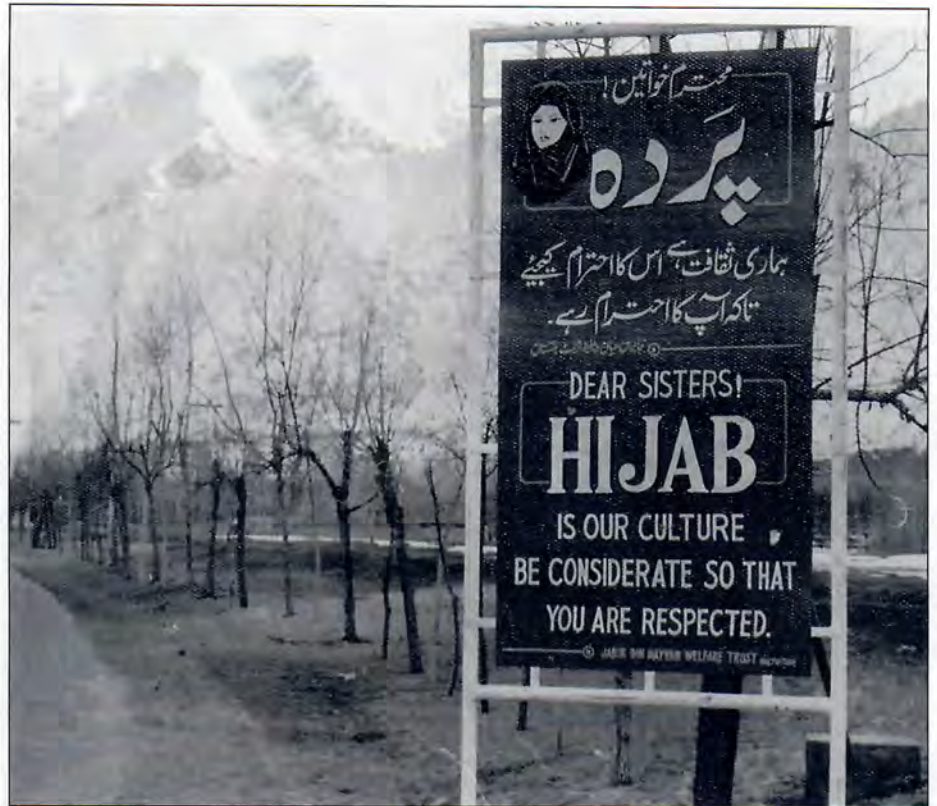
När den så kallade dogra-dynastin (se fotnot) erövrade Kashmir 1840 annekterades och exploaterades Baltistan. Byarna avkrävdes höga skatter och tvingades att sända slavarbetare till Srinagar. I Amritsarfördraget 1846 lät britterna dogra-dynastin behålla en viss kontroll över Baltistan, samtidigt som man höll ett vakande öga på vad som försiggick. Tsarrysland expanderade nämligen i Centralasien och grannorterna Leh och Gilgit var strategiska fästen i imperiernas "Great Game".

I samband med kriget mellan Indien och Pakistan 1948 bröts Baltistans traditionella kulturella och ekonomiska kontakter med Ladakh, Kashmir och Yarkand. 1949 upprättade FN den sedan dess ständigt instabila vapenstilleståndslinjen och satte därmed effektivt stopp för vad som tidigare varit en mer eller mindre naturlig handelsväg.

Höga födelsetal

Isoleringen, vapenstilleståndslinjen och de efterföljande krigerna mellan Pakistan och Indien (1965 och 1971) fullbordade Baltistans inlemmande i den pakistanska nationalstaten. En reguljär flyg- och vägförbindelse har gjort integrationen i Pakistan till en ekonomisk och politisk realitet. Regionens höga födelsetal och de begränsade jordbruksmöjligheterna har också tvingat baltistanska män att söka sin försörjning på annat håll. Den allmänna meningen är att de utvecklingsprojekt som trots allt förekommer är mer motiverade av regionens strategiska position än av Islamabad's omtanke om den baltistanska befolkningen. Utan den pågående konflikten med Indien på Siachenglaciären skulle den lokala infrastrukturen förmodligen varit minimal.

I dag är den pakistanska arméns närvaro grundbulten i den lokala ekonomin, speciellt under vintersäsongen då turister och fotvandrar är sällsynta. Armén, inte minst det anrika Northern Light Infantry som efterträdde britternas Gilgit Scouts (och ak-

På väg till bazaren i Skardu påminns kvinnor om den muslimska dresskoden.

Baltistans 400 000 invånare bemötte Pakistans jubileumsfirande likgiltigt

tivt i sommarens strider i Kargil), är faktiskt Baltistans största arbetsgivare.

Baltistans ca 400 000 invånare bemötte Pakistans jubileumsfirande den 14 augusti 1998 med likgiltighet. En vecka senare organiserade istället den baltistanska studentorganisationen BSF en "svart" dag för att fästa uppmärksamhet på att man fortfarande saknade grundläggande politiska och juridiska rättigheter som t ex rösträtt i nationella val och rätten att lägga fram sin sak i högre domstolar.

Baltistans desillusionerade syn på Pakistan går tillbaka till 1947 då lokala upprorsmakare lyckades avsätta dogra-dynastin. Sedan mitten av 1800-talet hade dogra-dynastin också haft överhögheten över grannregionen Gilgit, åtminstone till namnet. I sin strävan att skydda frontområdena från den ryska expansionen hade britterna bildat den halvmilitära styrkan Gilgit Scouts. Man utbildade även en grupp unga män från lokala feodalfamiljer till s k Viceroy's Commissioned Officers och placerade en brittisk politisk agent i Gilgit.

Vädjade till Jinnah om stöd

I samband med att britterna lämnade Indien lämnades kontrollen över Gilgit till maharajan av Kashmir, något som skedde endast två veckor före Indiens delning. Men Gilgits muslimska majoritet ville helst hamna på den pakistanska sidan, och när det blev känt att maharajan valt att ansluta sig till Indien bröt ett uppror ut i Gilgit den 1 november 1947. Dogra-dynastins guvernör fängslades och tillsammans med ett kompani muslimska statstrupper tog Gilgit Scouts över det lokala regementet. Under **Raja Shah Rais Khan** – som tillhörde en tidigare störtad lokal härskarfamilj – eta-

Kartan visar den så kallade dogra-dynastins område. Dynastin består av en samling rajput-klaner som fortfarande dominerar Jammu och Kashmir. 1840 erövrade dynastin Kashmir och samtidigt annekterades Baltistan.

Tre syskon från Hushedalen i hjärtat av Karakoram.

blerades en provisorisk lokalmakt.

Före upproret hade Gilgit Scouts bett Pakistans tillskyndande grundare **Muhammad Ali Jinnah** om stöd. Med hänvisning till de överhängande problem som hotade Pakistans nya regering hade denne emellertid avböjt.

Upprorsmakarna var dock fast beslutna att tillhöra Pakistan och två veckor senare kunde en pakistansk politisk agent flygas in. Eftersom agenten inledde sitt arbete med att ta ifrån de lokala ledarna deras maktbefogenheter uppstod det allvarliga meningsskiljaktigheter. Det var först efter att agenten hotat att återvända till Karachi som de lokala ledarna gav efter.

Striderna var i full gång och de hastigt förstärkta lokala trupperna fortsatte att avancera. Snart hade de nått Skardu där invånarna var angelägna om att jaga dogradynastin på flykten. Baltistanska friskaror beväpnade med flintlåsbössor hjälpte till att belägra soldatbarackerna. Andra utbildades i gerillakrigföring och sändes i förväg till Ladakh. Trots bristen på förråd fortsatte striderna under vintern 1948 då Kargil, Dras och det strategiska Zojipasset erövrades. En grupp stod 16 kilometer från Leh innan de bättre utrustade indiska trupperna kunde driva den tillbaka. Omedveten om att Pakistan och Indien skrivit under ett stilleståndsavtal fortsatte en annan grupp att ockupera Padam i Zanskar i sex månader efter vapenvilan 1949.

Pakistans del av maharajans domäner inkluderade Baltistan och Gilgit. 1949 de-

legerade regeringen i Azad Jammu & Kashmir alla maktbefogenheter till Islamabad politiske agent. Baltistan och Gilgit kom att lyda under den så kallade Frontiers Crimes Regulation (FCR). Upplägget påminde en hel del om förhållandena under kolonialtiden, då lokala rajor och mirer fick behålla sin makt och rätten att driva in skatt från undersåtarna.

Inte mycket hade förändrats 1970 då **Zulfikar Ali Bhutto** – den ende pakistanske politiker med gott anseende i Baltistan – avskaffade FCR och de feodala maktförhållandena. Vid denna tidpunkt hade ett administrativt område kallat Northern Areas bildats. Det innefattade Baltistans två distrikt Skardu och Ganche samt Gilgit, Ghizar och Diamar. Men trots Bhuttos reformer har viljan att lösa områdets politiska knutar varit liten. Det styrs fortfarande av den federala regeringen och är konstitutionellt underställt Azad Jammu & Kashmir.

Populärt resmål för turister

Färdigställandet av Karakoram Highway till Tibet/Kina 1978 ledde till snabba förändringar av det tidigare ganska isolerade Northern Areas. NGO:er som till exempel Aga Khan-stiftelsen har fyllt området med utvecklingsprojekt och regionen har blivit ett populärt resmål för turister och fotvandrare.

Till skillnad från andra platser i Himalaya är Baltistan inte något turistghetto där **Bob Marley** spelas på högsta volym och lokala ynglingar i läderjackor

raggar västerländska kvinnor. Klottret och anslagstavlor i Skardu vittnar istället om en misstänksamhet mot västerländskt inflytande.

Shiasekten, som cirka sextio procent av befolkningen tillhör, vänder sig till Iran för utbildning och vägledning. De shiamuslimska imamerna är samtidigt starka motståndare till de förändringsvindar som blåser över Sydasien. Skardu har inte några biografier, man ser med ogillande ögon på parabolantennor och till och med de annars allerstädes närvarande videouthyrningsbutikerna är sällsynta.

Antiamerikanska budskap

Skardus urduklotter framhäver dygden av att be och studera koranen. Då och då kryddas budskapen med antiamerikanska slagord. Besökare påminns hela tiden om att bära kläder som täcker kroppen. Nyligen utlyste en affisch en sorgedag i åminnelse av Israels ockupation av Jerusalem, islams tredje heligaste stad. Som på så många andra håll i Pakistan bidrar en växande grupp utbildade men arbetslösa ungdomar till en förändring av den baltistanska kulturen genom den religiöst färgade politiken.

Styrkta av den iranska revolutionens framgångar har imamerna blivit politiskt aktiva och representeras i dag politiskt av det shialojala partiet *Tehrik-I-Jaffaria Pakistan* (TJP). Trots att den baltistanska befolkningens politiska lojalitet länge legat hos Bhuttos parti, Pakistan People's Party (PPP), trädde TJP fram med besked i valet 1994. Partiet innehar för närvarande fyra av Baltistans nio rådsplatser (de andra fem innehas av PPP och några oberoende delegater) och har blivit en kraft att räkna med i Skardu och Shigar.

Islams grepp om det baltistanska medvetandet kan knappast ifrågasättas. Men det finns också en annan förislamisk baltistansk identitet med rötterna i Tibet och Ladakh.

Europeiska historiker hävdar att ursprungsbefolkningen i västra Tibet, Ladakh och Baltistan var indoeuropeiska darder och föreslår att "Bolor" (namnet på Gilgit och Baltistan) en gång var centrum

VÄND!

Klotter i Skardu visar att islams grepp om det baltistanska medvetandet knappast kan ifrågasättas. Men förändringens vindar har börjat blåsa.

FORTS.

för Bön, en inhemsk religion i Himalaya med shamaninslag. Buddhismen kom till Baltistan med Mön-folket, en indoeuropeisk stam som anlände tillsammans med buddhistiska missionärer på 200-talet e kr (Mön-folket utgör i dag en av de "lägre kasterna" och medlemmarna är ofta musiker eller snickare).

När Indusdalen senare blev sidenvägens pulsåder fungerade Baltistan som en kanal för mahayana-buddhismens spridning från Indien till Centralasien och Kina.

Den första kontakten med islam kan spåras tillbaka till den tibetanske prinsen **Gyalwa Rinchen** (eller **Rinchana Bhoti**) som styrde Kashmir från 1319 till 1323. Inspirerad av den muslimske vishetsläraren **Bulbul Shah** konverterade Rinchen till islam och ändrade sitt namn till **Sadrudin**. Under slutet av 1300-talet började sufipredikanter anlända från Persien och en islamsk period inleddes i Kashmir och Baltistan.

Men trots Baltistans islamisering fortsatte äktenskapsakter mellan Baltistans och Ladakhs kungliga familjer att vara populära. Buddhistiska kungar gifte sig med muslimska kvinnor och uppfostrade några av sina söner till muslimer. Den legendariske Ali Sher Khan Anchan sägs till och med ha gift bort sin dotter **Gul Khatoon** (eller **Mindoq Gyalmo**) med den ladakhiske kungen **Jamyang Namgyal**.

Förhållandet mellan de båda religionerna var måhända flexibelt i praktiken, men den officiella historieskrivningen har varit mindre tolerant. Ladakhiska sånger som prisar kungafamiljerna är noga med att inte nämna namnen på de prinsar som konverterade till islam. 1907 spekulerade **A H Francke**, en missionär från Mähren, på ett motsvarande sätt i att Baltistans härskare verkade ha försett sina stamtavlor med muslimska namn i ett försök att utplåna det förmuslimska arvet.

Men nu har allting börjat att förändras. Det finns de som tycker att det är synd att imanernas påtryckningar har gått ut över

Runt Skardus gamla sten-Buddha har ett taggrådsstängsel satts upp för att skydda den från vandalism.

den förislamiska kulturen. Bröllopsfirandet har till exempel blivit mer pakistanskt. Traditionella danser och firandet av förislamiska festivaler som t ex *mephang* (ungefär "kasta eld") har nästan helt upphört.

En liten liberal grupp bestående av baltistanska hembygdsforskare och en växande skara utbildade ungdomar försöker nu att återetablera kontakten med sina tibetanska och ladakhiska rötter i ett sista försök att rädda Baltistans kultur från en total islamisering enligt iransk modell. Man menar dessutom att kultur handlar om mycket mer än frågan om den är islamsk eller inte.

Utgrävningar planeras

En person som är involverad i Baltistans kulturella renässans är **Syed Abbas Kazmi**. Som en del i sina hängivna ansträngningar för att rädda Baltistans kulturarv föredrar han att äta ur en *photoh*, en traditionell träskål som man annars bara hittar i Skardus antikaffärer. Kazmi har byggt ett taggrådsstängsel kring Skardus gamla sten-Buddha för att skydda den från vandalism och planerar nu att gräva ut några klosterruiner ovanför Shigar.

Enligt Kazmi är det den dominerande punjabkulturen som utgör det största hotet. "Vi har förlorat våra band till det förlutna.

Att bära traditionella yllekläder eller tala balti anses efterblivet", säger Kazmi. "Vi klär oss som punjaberna trots att många av deras seder är lika främmande för oss som de västerländska".

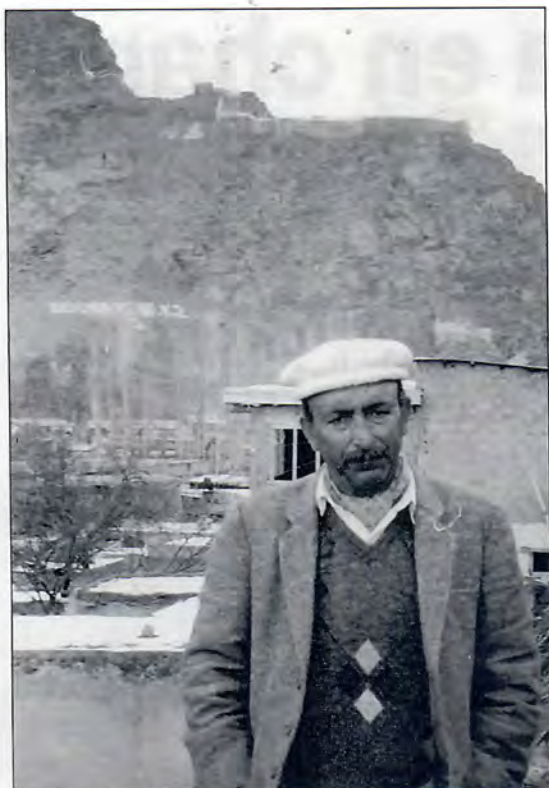
För **Mohammad Hasnain**, en textilingenjör bosatt i Lahore och med det tibetanska smeknamnet "**Senge Tshering**", började Baltistans kultur att undergrävas redan när de första islamska missionärerna introducerade persiska och arabiska som religiöst undervisningsspråk. Baltistans marginella position i det moderna Pakistan gör att denna utveckling fortfarande pågår, anser Tshering.

"Jag blir bedrövad när jag tänker på de senaste 30-40 årens drastiska förändringar, speciellt efter den iranska revolutionen", säger Tshering. "Vi förstör vår kultur och förlorar vår identitet". Genom e-post kommunicerar han nu med tibetforskare och aktivister från hela världen.

Tshering, vars namn självklart är unikt i hans hemstad, anser att det är viktigt att återetablera det tibetanska skriftspråket i Baltistan. Arabiska lämpar sig inte särskilt väl för att få fram rikedom i det baltistanska skriftspråket. Tshering tror att det baltistanska mindrevärdeskomplexet är en utbildningsfråga: "De statliga skolorna använder urdu i undervisningen. Så barnen lär sig balti hemma och urdu i skolan, och nu gör de engelska mellanstadieskolorna dem ännu mer förvirrade. För att vi skall kunna bevara vår unika historia och kultur måste vi lära oss skriva på tibetanska igen".

Efter århundraden av persiskt och nu pakistanskt inflytande återknyter Tshering,

För att bevara vår unika kultur måste vi lära oss skriva på tibetanska igen

Syed Abbas Kazmi i Skardu är en hängiven förvaltare av det tibetanska kulturarvet. Det är han som satt upp stängslet kring Buddhan.

Skardu-dalen på vintern. Många av invånarna söker kontakt med den tibetansktalande världen. Svenska Helena Norberg-Hodges dokumentär "Learning from Ladakh" har blivit populär bland hembygdsivrarna.

Kazmi och likasinnade nu kontakterna med den tibetansktalande världen. För att återfinna sitt förlorade förflutna samlar de på böcker, videofilmer och allt möjligt annat som har med Tibet att göra. Den senaste succén i Skardu är "Learning from Ladakh" en dokumentärfilm om utvecklingsprojekt i Ladakh som några fotvandrare tagit med sig. Filmen är gjord av den svenska antropologen **Helena Norberg-Hodge** och betonar Ladakhs kulturella och ekonomiska styrka. Filmens innehåll har givit människorna i Baltistan en kort glimt av livet för brödrafolket på andra sidan den ogenomträngliga gränsen.

Självvärda i tibetanska

Hembygdsforskarna, som är självvärda i tibetanska, har startat en dialog med sina kollegor i Ladakh. Deras rön publiceras oftast på urdu, i ämnen som rör allt från den gamla Bön-traditionen till *Gesar*-eposet. Kazmi upplever att vinden sakta håller på att vända: "De unga har börjat lära sig mer om vårt kulturarv. De vill att jag skall lära dem det tibetanska alfabetet. Nyligen uppmanade jag BSF att använda *yungdrung* – swastikan – vår gamla Bön-symbol för välstånd, som kännetecken. Det finns tecken på förändring".

Trots de geopolitiska hindren kan förutsättningarna för kommunikation snart komma att förbättras. En flygförbindelse mellan Karachi och Kathmandu har bland annat fört med sig en viss handel med turkoser som en gång kom till Baltistan från Ladakh. Fotvandrare och bergsklättrare kommer med nyheter från andra delar av

Premiär för ny baltistansk tidning

I höst har utkommit första numret av Little Tibet Journal, en ny baltistansk kulturtidskrift.

Utgångsläget är blygsamt och resurserna mycket små. Framförallt handlar det om kommunikationsproblem. Tillgången till Internet och e-post är begränsad och dyrbar. Visionerna är emellertid stora.

Little Tibet Journal är

tänkt att innehålla artiklar i ämnen som rör alltifrån turism, miljö, natur, kultur, historia och språk till socioekonomiska aspekter på västra Tibet, Karakoram/Himalaya och Pakistans Northern Areas. Dessutom finns ett speciellt intresse för baltistansk poesi.

Tidskriften riktar sig både till en inhemsk och en internationell läsekrets och

lokala och utländska skribenter uppmanas att bidra med artiklar på engelska, tibetanska eller urdu. Utgivningen av det första numret är planerat till hösten 1999.

Little Tibet Journals redaktion kan kontaktas på mhst@hotmail.com eller genom SYDASIENS redaktion.

Jan Magnusson

Himalaya. En nära förestående utbyggnad av e-post- och Internetmöjligheter i Skardu kan också komma att leda till stora förändringar i Baltistan.

Islamiseringen av Baltistan har skett gradvis. Tibetansk buddhism och Bön ersattes sakta under århundradenas lopp. Men Baltistans införlivande i Pakistan och de förbättrade kommunikationerna har snabbt på utvecklingen.

Medan den iranska revolutionen håller på att förändra sin identitet kan IT-åldern och det pågående identitetssökandet hjälpa

Baltistan att ta till sig sin urgamla mångfald.

Tarik Ali Khan
text och foto

Översättning: Jan Magnusson

Artikeln har tidigare publicerats i tidskriften *Himal* (maj 1998)

Artikeln bygger på Khans mastersuppsats i Rural Planning & Development vid University of Guelph, Kanada. I samband med uppsatsarbetet tillbringade Khan sex månader i Baltistan 1997-1998. Khan är en av redaktionsmedlemmarna i *Himal*.

Fotnot:

Dogra-dynastin består av en samling rajput-klaner som framträdde under början av 1800-talet och som fortfarande dominerar Jammu & Kashmir. Dynastin grundades av **Raja Gulab Singh** som senare fick köpa Kashmir av britterna som belöning för insatser under det första Sikh-kriget (1845-46).

"Ge militärerna en chans"

För andra gången på sex år har **Maleeha Lodhi** lämnat jobbet som chefredaktör på tidningen "The News" i Islamabad för att bli Pakistans ambassadör i Washington. Förra gången var det vännen **Benazir Bhutto** som kallade, den här gången är det generalen och kupp-makaren **Pervez Musharraf**.

I hela sitt liv har hon varit en demokratis advokat – kritisk som få andra och det senaste halvåret förbjuden att skriva signerade artiklar i egna tidningen – och så blir hon nu militärens ansikte utåt.

Hon viftar bort skeptikerna.

– Jag funderade länge och kom fram till att detta är Pakistans sista chans att överleva som en civiliserad stat, säger hon. Jag delar den lättnad som hela landet känner efter **Nawaz Sharifs** fall. Pakistan är en friare plats i dag. Den ledare som vi valt gjorde sig själv till en diktator och despot och ledde oss mot undergångens brant...

Det börjar bli bråttom för general Musharaff.

Många intellektuella i Pakistan delar hennes åsikter och välkomnade militärkuppen kvällen den 12 oktober. Kommentarer i tidningarna dagarna efteråt var som en hyllningskör åt general Musharraf. "Ett stort tack", skrev *Frontier Post* medan andra konstaterade att det var slutet på en mardröm och början på ett nytt ovisst och farligt kapitel i landets historia.

Jag upplevde dramat i Peshawar och gevärsskotten som hördes från centrum oroaden ingen i mitt sällskap.

– Folk firar bara, sa dom.

Så var det. Ett halvt dygn senare bjöd vännen **Ismael Khan** mig och hela redaktionen på *The News* på Coca Cola och samosa och sa att det var hans bästa dag på många år.

– Tänk, en hel dag utan regering och vi mår som prinsar.

Men samtidigt var han väl medveten om att det kanske inte skulle vara så mycket att jubla över om några dagar.

Kan bli krigslagar

– Det kan bli krigslagar, censur och förtryck igen, sa han. I Pakistan har vi en märklig förmåga att få de sämsta tänkbara ledarna på halsen och vi har ofta oss själva att skylla.

De flesta jag talade med hade ungefär samma inställning: Militären förtjänade en chans att återställa inte bara ordningen utan också demokratin.

Fjärde gången giltigt under en armédiktatur?

Två månader senare upplever armén fortfarande något av en smekmånad. Kritiken utomlands har varit mycket här-

Militärkuppen den 12 oktober var den "lugnaste" i Pakistans historia. Många hoppas att militärledarna ska återställa både landets ekonomi och demokrati. Men någon tidsplan för demokratisering och hårdare tag mot korruption har inte utlovats.

dare än på hemmaplan där man har svårt för att förstå påtryckningarna från USA och EU och suspenderingen ur samväldesorganisationen.

Men tiden är kort. Landet håller på drunkna i problem och general Musharraf måste kraftfullt visa att han inte störtade Sharif bara för att rädda sitt eget jobb.

Konflikten med Indien har lagts på hyllan och uppröjningen i konkursboet är det

enda som räknas. Krig mot korruptionen, återuppliva ekonomin, stoppa det sekteriska våldet och terrorismen, skapa ett nytt "sant demokratiskt system" och stärka alla de institutioner som så omsorgsfullt underminerats och förstörts.

Många vill tro att generalens goda avsikter skall räcka åtminstone en bit.

Tiden sedan kuppen har varit den lugnaste i Pakistan på många år. Stridigheter-

– men de måste skynda sig

FOTO: MOHSIN RAZA/SCANPIX

na som hotade göra Karachi till ett nytt Beirut har upphört och de sekteriska mordänglarna som fick folk att stanna hemma från moskéerna ligger lågt.

Men orosmolnen börjar dyka upp ett efter ett trots att f d regerande Muslimska förbundet (PML) helt marginaliserats och en stor del av oppositionen avvaktar. De islamiska fundamentalisterna, som hoppats mycket av Musharraf, är besvikna för att de

lämnats utanför och anklagar honom från att distansera sig från den rörelse som han tidigare stött.

Nästan alla åtgärder som militären måste vidta ställer dem på kollisionskurs med den mäktiga elit som i en eller annan kostym styrt landet under en stor del av dess existens.

Musharraf har gjort kriget mot korruptionen till sitt flaggskepp. Bankerna har

enorma skulder och utestående lån på mer än 35 miljarder kronor till rika och mäktiga som utnyttjat sina politiska kontakter och sedan vägrat återbetala dessa. Nawaz Sharif själv tillhör dem. Upprättandet av specialdomstolar och fängslandet av ett stort antal smitare har gett applåder. Men mycket återstår: Många domstolar är överhopade med fall som ackumulerats under årtal. Bevisningen är svår, ingen tros våga ropa in konfiskerad egendom på auktion och det mesta kapitalet har redan placerats i banker utomlands.

Ingen pakistansk regering har heller vågat genomföra en jordreform eller beskatta de mäktiga jordägare och feodalherrar som dominerar Sindh och delar av Punjab. Smuggling och troligen också heroinhandeln domineras av mäktiga herrar som tills helt nyligen satt i parlamentet. De 22 familjer som länge kontrollerat ekonomin är nu omkring 100 och eliten drar sig inte för att alliera sig med islamiska fundamentalister för att bevara sina privilegier.

För att bekämpa sekterismen och våldet krävs hårda åtgärder mot koranskolorna som blivit utbildningsanstalter för terrorister och det leder ofrånkomligt till konflikt med fundamentalisterna och religiösa extremister likt Lashkar-e-Tayyeba som blivit till en stat i staten. FN-sanktionerna mot talibanerna och förnyade krav på befrielsen av Indien-ockuperade delen av Kashmir blir en tidig lackmustest för generalerna.

Kvar under lång tid

Uppenbart är att militären kommer att sitta kvar vid makten under lång tid och Musharraf vägrar envist att ge en tidtabell för en återgång till demokrati. Framförallt tänker han inte lämna över till samma politiska krafter som skapat kriserna. Nawaz Sharif är bortgjord en gång för alla och hamnar i fängelse liksom många av hans medarbetare och Benazir Bhutto lär knappast heller tillåtas en comeback trots att hon från sin exil i London har strukit generalerna medhårs.

Alla de olika politiska krafterna – utom naturligtvis PML – hade sina skäl för att stödja kuppen men de har lika stora orsaker att gå emot militären om den går emot dem själva eller om opinionsläget skulle svänga.

Redan skämtas det friskt om militären och cynikerna menar att de var tvungna att ta makten eftersom statskassan var tom och detta var enda sättet att få ut nästa månads-lön.

Lite allvarligare konstaterar nu flera skribenter att militären knappast suspenderat alla demokratiska institutioner för att stärka dem.

Bo Gunnarsson

Vem är jag

– "hjärtslitande förvirring" bland indiska författare

Många av de senaste årens böcker från Indien – och så gott som allt som skrivits om den indiska erfarenheten i utlandet – har behandlat en känsla av hemlöshet, och individens uppfattning om den egna identiteten.

Böckerna av utvandrade indier har belyst det här på många olika sätt, men även en författare bosatt i det moderna Indien återkommer ofta till frågan om platstillhörighet – tillhörighet geografiskt liksom mentalt. Var är jag? Vem är jag? Och närhelst indisk skönlitteratur behandlat individens plats i den moderna världen, har resultatet varit invecklat, oroväckande, laddat. **U R Anantha Murthy**, en av de främsta författarna från Karnataka, har talat om den "hjärtslitande förvirring" som drabbar en förmodat förnuftig författare som råkar intressera sig för den traditionella kulturens gåtor. Hans romaner handlar om den existentiella problematik som män och kvinnor hamnar i, i skärningspunkten mellan det gamla och nya samhället.

Vad som gör situationen ovanlig, är att i Indien har det nya inte trängt undan det gamla. Brytningen mellan tradition och modernitet har inte slutförts. Man kan inte fysiskt gå tillbaka till en tradition som är föråldrad, men eftersom traditionen i det här landet inte är mer avlägsen än att du kan ta bussen dit när som helst, blir frågan om en "modern" individs platstillhörighet desto svårare.

Författare som Anantha Murthy inser att man i litteratur inte kan polemisera över frågan var man hör hemma. Men samtidigt menar han att det är möjligt att inta en polemisk hållning, även om det strider mot ens känsla i frågan. "I mina politiska handlingar... förblir jag en demokratisk socialist. Men beträffande det kulturella är jag allt mer plågsamt ambivalent", skrev han redan för ett tiotal år sedan. Många författare i hans generation såg socialismen som en möjlig lösning på Indiens orättvisor. De främsta insåg även att de, för att trovärdigt kunna skildra den moderna erfarenhetens komplexitet, måste finna sin privata "plats" – och litteraturen är den enda vägen dit.

Anantha Murthys författarskap är därför i lika hög grad en belysning av det moderna Indiens rörliga historia, som en inre dialog med jaget om dess platstillhörighet. Och ändå förblir han plågsamt medveten om civilisationens bristfällighet,

även när han skriver från dess innersta.

Jag grubblar över detta därför att det tycks mer och mer som om den konflikt Anantha Murthy talade om, mellan förnuft och känsla, mellan litteratur och politik, i dag betraktas med nya ögon. Till exempel har **Arundhati Roy** lierat sig med *Narmada Bachao Andolan* (NBA) – Rädda Narmada-rörelsen – som genom ihållande protester under senaste åren lyckats försinka statens planer på att höja nivån på Sardar Sarovar-dammen vid Narmada, Indiens största flod som rinner i västlig riktning – 100 000 familjer tillhörande olika stamfolk riskerar att få flytta inför den planerade utbyggnaden. Att Roy

lanrum låna ut sin röst åt aktuella samhällsfrågor menar de att hon underminerar både allvaret i Narmadarörelsen och insatserna från alla som kämpat i årtal för en rimlig lösning på konflikten.

Roy menar att det inte finns någon motsättning mellan att vara både författare och aktivist, och att rikta allmänhetens intresse mot viktiga sakfrågor med det skrivna ordets hjälp är för henne enbart en förlängning av skrivandet. Debatter som denna röjer de intressanta möjligheter som finns att hantera i frågan om personlig identitet utan att engagera sig för en specifik politisk linje, men ändå begagna sig av det offentliga utrymmet. Skrivande

Arundhati Roy är både författare och aktivist. Hon bidrar gärna till att allmänhetens intresse riktas mot viktiga saker, till exempel utbyggnaden av Narmada-floden.

FOTO: THOMAS HALEY/SCANPIX

stödjer NBA har av somliga uppfattats som en gimmick, av en före detta succéförfattare som har behov av förnyad uppmärksamhet. Kolumnister undrar om en seriös författare ska dra åt sig publicitet på det viset. Genom att med jämna mel-

är därmed för henne en moralisk handling – inte för att det skulle rätta till vad som är ur led eller svara mot särskilda program, men för att det föds ur en individuell uppfattning om ett allmängiltigt tillstånd och bekräftar värdet av en sådan uppfattning.

På så sätt finns det avgjort en koppling, enligt Roy, mellan hennes stora roman *De små tingens gud*, och *The End of Imagination* – en långessä hon skrev efter att indiska regeringen triumferande förklarar sig vara en kärnvapenmakt, och *Towards a Greater Common Good* – hennes senaste lidelsefulla försvarstal för stamfolken som hotas av Narmada-dammen. I allt detta finns ett konstaterande om myndigheternas felande och de enskildas lidande, ett lidande som hon behandlar med brinnande nit.

Medan frågor om identitet och tillhörighet i modern indisk skönlitteratur vanligtvis har studerats ur ett större politiskt och socialt historiskt perspektiv, har tillvägagångssättet gradvis förändrats. **Salman Rushdies** roman *Midnattsbarnen* från 1981, till exempel, har länge kritiserats för att vara en oproportionerlig fabel utan autenticitet, eftersom den försöker att komprimera en nyfödd nations historia i en enskild människas levnadshistoria. Hur det än må vara med den saken, är det intressant att Rushdie drar till sin lo-

giska slutpunkt resonemanget om historien som påverkar enskilda öden.

Hans frågeställning tycks vara: om historien formar människoödet, hurdan vore en individ som personifierar den historien? Där Anantha Murthys romanfigurer nyktert kämpar med de specifika identitetsproblemen som drabbar folk utan platstillhörighet, tecknar Rushdie i skämtbilder hela begreppet hemlöshet. Hans figurer är som metaforer ur en sagovärld – de förkroppsligar mänskliga egenskaper och villkor.

Kanske är det på grund av denna konstfärdighet som en del uppfattar boken som löjeväckande och falsk. Roys fiktiva värld, å andra sidan, sedd genom ett brådmoget tvillingpars ögon, är rotad i livserfarenhet, och utnyttjar den eviga föreningen mellan det politiska och personliga på mer realistiskt, men icke desto mindre fantasifullt, sätt.

Vår moderna litteratur är smockfull med bilder av individer som utmanar, omstörtar eller anpassar sig. Ett exempel är den dråpliga och starka episoden från **R K Narayans** debutroman *Swami and Friends*, där lilla Swami slänger sin mössa på ett fyrbåll för engelsktillverkade kläder, för att visa sin uppriktiga – om än något motvilliga –

protest mot den exploaterande kolonialregimen och dess importvaror. Hans far, en nyttotänkande man, gormar senare åt pojken som förlorat en bra och hemvävd bomullsmössa.

Det här exemplifierar på ett underbart vis hur Narayan kommenterar politiken utan att ta parti, och samtidigt på sitt oefterhärmliga sätt sticker hål på överdrivet uppblåsta djupsinnigheter. Narayan är en författare som får oss att glömma det samtida tillståndets underligheter genom att skildra det genuint indiska. Det spelar ingen roll om Malgudi befolkas av motorcyklister med solglasögon eller trötta män på oxkärror, för innerst inne förblir allt som det varit. Hans böcker är därmed lika trösterika som lustiga, för hans småstadsvärld undviker att drabbas av förändring.

En av de mest framstående författarna i vår tid, **Mahashweta Devi**, har granskat dessa frågor med större allvar. Mahashweta skriver om de djupt nertryckta och praktiskt taget bortglömda människorna på landsbygden och bland stamfolken.

En del anser att hennes böcker är motbjudande dystra, men få vågar ifrågasätta hennes starka auktoritet. Hon utforskar noggrant bakgrunden för de grupper hon skildrar. När hon blandar fakta och fiktion, använder hon inte förstnämnda som enbart rekvisita, utan skriver snarare för att avslöja den dystra sanningen.

Liksom Arundhati Roy ser Mahashweta inga motsättningar mellan rollen som agitator och författare. Men medan Roys dubbla roller ibland är mer metaforiska, är Mahashweta en författare som placerar hela sitt skrivande i förhållande till en påträngande social verklighet. Vad som ytterst betyder något, och vad författare som dessa skulle vilja att vi håller i minnet, är de mänskliga känslornas giltighet. Eller som Roy sa i en intervju nyligen: "Jag skriver på känsla och tror att man, för att kunna leva i det här samhället, måste döva sina känslor därför att det är så ansträngande att ens försöka ignorera problemen. --- Det ser jag verkligen som ett tecken på att samhället är sjukt."

Anjum Hasan

Översättning: Zac O'Yeah

och händelser på den sydasiatiska litteraturfronten.

Anjum Hasan är litteraturkritiker för Indian Review of Books som publiceras från Chennai. Detta är hennes första krönika för SYDASIEN, och hon ska återkommande kommentera trender

Repricket imponerade på vattenfestivalens publik

Efter tre besök i Indien, där jag till min besvikelse aldrig fått tillfälle att beskåda det berömda repricket, var det med en viss känsla av förvåntan jag en kväll i augusti drog i väg med hela familjen till Gustav Adolfs torg i Stockholm. Som en av attraktionerna på årets vattenfestival framträdde nämligen **Ishamudin**, gatumagikern från New Delhi som lär vara den enda som utför tricket under bar himmel. Sporrad av ett utlovat pris lyckades han efter flera års experimenterande utföra repricket utomhus. Det utlovade priset uteblev av någon anledning, men hans berömmelse som artist ökade. Och nu var han alltså i Stockholm. Publiken var talrik, och förväntansfull, inte minst det hinditalande paret bredvid mig.

Efter en inledande föreställning med marionettdockor, som tyvärr skymdes av alla som stod framför mig, steg Ishamudin upp på scenen. En mycket sympatisk artist, som presenterade sina nummer på klingade indisk engelska. Ur publiken tog han upp en pojke som fick hålla i ett ägg: "If you loose it you will have to pay me two rupees seventy paisa", varefter ägget dök upp i en tom påse. Sedan fick Ishamudin en man att sväva, mitt ibland publiken, dock bara ett litet stycket över marknivån varför jag helt gick miste om denna konst.

Så småningom blev det dags för själva höjdpunkten. En flätad korg, påminnande om en rejäl papperskorg, visades upp. Därefter ett tämligen tjockt rep, som efter vad jag uppfattade, publiken fick undersöka. Repet lades ned i korgen, Ishamudin spelade på en flöjt och en liten trumma. Och, jovisst, repet höjde sig sakta två, tre meter rakt upp mot kvällshimlen. En liten flicka togs upp på scenen och fick klamra sig fast på repet några ögonblick. Det hela avslutades med att repet en smula stelt böjde sig och försvann ner i korget. Sjuåringen på mina axlar var imponerad, precis som jag själv, och elvaåringen som suttit längst fram intygade att scenen inte var försedd med någon dold lucka.

Om jag har någon teori om hur det går till? Nej, vissa upplevelser ska man inte förstöra med spekulationer.

P O Henricson

Slut på ultrahögerens offensiv

Calcutta 22 oktober 1999

Valet till det 13:e Lok Sabha (indiska parlamentets underhus) kommer att betraktas som en viktig historisk vändpunkt, även om valresultatet inte markerade någon tydlig förändring i landets politiska landskap. Det kommer ändå att bli betydelsefullt i det att valresultatet fullständigt omintetgjorde den ultra-högeroffensiv som riktats mot landets sekularistiska och demokratiska miljö under paroller som utgjorts av en salig blandning av hinduisk väckelse och pseudo-liberalism.

Denna offensiv har inte nått framgång, och det trots att den marxistiska vänstern och de traditionella liberalerna inte bara ynkligt misslyckats med att göra ett allvarligt försök att mobilisera folkligt motstånd, utan över huvud taget att tydligt formulera det fascistiska hot som representeras av det RSS-styrda Bharatiya Janata Party, (BJP), som står i spetsen för den bredare koalition som utgörs av 24-partialliansen – National Democratic Alliance (NDA).

Genom att kalla den BJP-ledda alliansens angrepp mot demokratin för en hinduisk-kommunistisk offensiv gav de ledande oppositionskrafterna i form av kongresspartiet, lett av **Sonia Gandhi**, och vänstern under CPI(M):s ledning aningslöst ett välkommet bidrag till BJP:s propaganda. För med de anti-pakistanska stämningar som rådde inom betydande delar av den hinduiska majoritetsbefolkningen bidrog detta tal endast till att få kommunalismens glöd att flamma än starkare, och hjälpte BJP att mobilisera än mer stöd från massorna.

Detta, tillsammans med den något avmattade glansen från Kargil-kriget och det samvetslösa utnyttjandet av expeditivministerens alla maktmedel, hjälpte BJP och dess allierade att segra i valet. Men ändå lyckades inte BJP självt att nå utöver de

182 mandat man erövrade i valet 1998. Nationella Demokratiska Alliansen däremot säkrade en övertygande majoritet i parlamentet med cirka 300 platser av totalt 545.

Situationen är dock inte så säker som det kan tyckas. Telugu Desam Party (TDP), lett av Andhra Pradeshs politiskt vilde chefsminister **Chandrababu Naidu** – som valt att inte helt och fullt ingå som medlem i alliansen – representerar 29 mandat och är därmed i position att på egen hand kunna fälla regeringen. Och även om regeringens ställning något stärks av stödet från ytterligare ett såringsparti, **Mamata Bannerjees** Trinamul Congress i Västbengalen, fortsätter en osäker situation att råda eftersom NDA är långtifrån en enad front.

NDA:s oförmåga att förbättra sina valresultat understryks ytterligare av att den röstandel som BJP och dess nuvarande koalitionspartners fick denna gång sjönk med 1,8 procentenheter jämfört med 1998 års siffror, medan Congress(I) och dess allierade ökade sin röstandel med 2,5 procentenheter. Än mer förödmjukande är det faktum att BJP:s maskot, den "duglige" premiärministern **Atal Behari Vajpayee**, fick se segermarginalen gentemot sin Congress(I)-rival i Lucknow, Uttar Pradeshs huvudstad och betraktad som ett starkt fäste för BJP, bli endast 123 000 röster. I förra valet när Vajpayee ställdes mot en av **Mulayam Singh Yadavs** kandidater segrade han med 215 000 röster. Att jämföra med den politiska novisen **Sonia Gandhi**, som i Amethi triumferade gentemot sin BJP-motståndare, en lokal fursteättling och sittande parlamentsledamot med en segermarginal på över 300 000 röster.

Detta betyder dock inte att det gick bättre för Congress (I) och vänstern. Kongresspartiet och dess allierade gick tillbaka

i valet, man förlorade i alla sju valkretsarna i huvudstaden Delhi och man led svåra nederlag i Andhra Pradesh, Bihar och Rajasthan. I Maharashtra erövrade man endast 10 platser medan det utbrytarparti som **Sharad Pawar** bildat, National Congress Party, vann 8. Förra året vann det då osplittrade kongresspartiet 33 av delstatens 48 mandat.

Däremot gick det bättre för kongresspartiet i Punjab, där man tog hem 8 mandat, och i Karnataka där man gick från 9 till 18 (av totalt 27 mandat). Framgången var dock mest spektakulär i Uttar Pradesh där man denna gång erövrade 12 mandat, mot inte ett enda i förra valet.

Dessutom lyckades det för Congress(I) att säkra egen majoritet i Arunachal Pradesh och Karnataka, och i Maharashtra kunde man bilda en koalitionsregering tillsammans med Sharad Pawars utbrytare och diverse mindre partier och oberoende kandidater. I dessa stater hölls val till delstatsparlamenten samtidigt som valet till Lok Sabha.

Vänstern, dvs de två kommunistpartierna och några smärre partier i huvudsak lokaliserade till Västbengalen, led ett kännbart bakslag, och deras representation sjönk från 46 i det gamla parlamentet till 43 denna gång. Förlusterna drabbade i huvudsak CPI(M) i Västbengalen. I Kerala och Tripura höll vänstern sina positioner med 8 respektive 2 mandat. I så gott som samtliga andra delstater kammade vänstern noll, flertalet kandidater förlorade t o m sina insatser.

Inklämda mellan BJP och Congress(I) har de båda regionala och kastbaserade grupperingarna i Uttar Pradesh, **Mulayams** Samajwadi Party och **Mayawatis** Bahujan Samaj Party, gjort anmärkningsvärt bra ifrån sig genom att stärka sina ställningar. Betecknande nog för det indiska samhället

Mandatfördelningen i Lok Sabha november 1999

Regeringspartierna och dess allierade	303	Kerala Congress (M)	1
Bharatiya Janata Party, (BJP)	182	Vänsterfronten	42
Telugu Desam Party, (TDP)	29	Communist Party of India (Marxist), (CPI-M)	33
Janata Dal (United) (Janata Dal+Samata Party+Lok Shakti)	21	Communist Party of India, (CPI)	4
Shiv Sena	15	Revolutionary Socialist Party, (RSP)	3
Dravida Munnetra Kazhagam, (DMK)	12	All India Forward Block	2
Biju Janata Dal	10	Kerala Congress	1
All India Trinamul Congress	8		
Indian National Lok Dal	5	Samajwadi Party	25
Pattali Makkal Katchi	5	Bahujan Samaj Party, (BSP)	14
Marumalarchi Dravida Munnetra Kazhagam, (MDMK)	4	Janata Dal (Secular)	1
Jammu and Kashmir National Conference	4	All India Majlis-E-Ittehadul Muslimeen	1
Shiromani Akali Dal	2	Samajwadi Janata Party (Rashtriya)	1
Akhil Bhartiya Lok Tantrik Congress	2	Peasants and Workers Party of India	1
Himachal Vikas Congress	1	Shiromani Akali Dal (Simranjit Singh Mann)	1
M.G.R. Anna Dravida Munnetra Kazhagam	1	Bharipa Bahujan Mahasangha, (BBM)	1
Manipur State Congress Party	1	Communist Party of India (Marxist-Leninist)(Liberation)	1
Sikkim Democratic Front	1	Oberoende kandidater (bland dem Maneka Gandhi och Pappu Yadav)	6
Kongresspartiet och dess allierade:	143		
Indian National Congress	113	Nominerade (företrädare för den anglo-indiska minoriteten – utses av presidenten)	2
All India Anna Dravida Munnetra Kazhagam, (AIADMK)	10	Vakanta platser (Bl a det av Sonia Gandhi avträdde Bellary-mandatet)	2
Nationalist Congress Party	8		
Rashtriya Janata Dal	7		
Muslim League Kerala State Committee	2		
Rashtriya Lok Dal	2		
		Totalt:	545

har dessa två rättframa företrädare för kast-baserad politik överskridit sin begränsning i att välja kandidater och få dem valda denna gång.

Valets största förlorare blev **Laloo Prasad Yadav**, som betraktade sig själv som Bihars okrönte kung. Övergiven av massorna i sin omskrutna allians av muslimer, yadaver och daliter på grund av sitt totala förakt för folkets välfärd konfronterades han mot den samlade oppositionen bestående av BJP, **George Fernandes** Samata Party och **Ram Vilas Paswans** majoritetsfraktion av Janata Dal, som tillsammans stod för enighet mellan alla kaster från brahminer till daliter. Laloos parti Rashtriya Janata Dal lyckades endast ta hem sju mandat den här gången jämfört med 17 i förra valet.

Turen ser ut att gynna Vajpayee och BJP. Kargil-kriget, fastän uppenbart ett resultat av regeringens tidigare försummelser, skänkte god utdelning i valet. På liknande sätt kan de spänningar som följer på militärkuppen i Pakistan förväntas generera ett gynnsamt klimat för den chauvinistiska regimen.

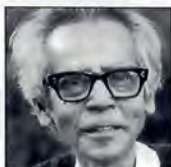
Congress(I) och dess partiledare tog egentligen inte upp en enda viktig politisk fråga i valet, inte heller sökte de allianser med andra demokratiska krafter. Sonia och hennes främsta kampanjledare, dottern **Priyanka**, utkämpade istället valkampen i huvudsak i Nehru-Gandhi-dynastins namn. Ett utmärkt tillfälle för en demokratisk polarisering gick därmed förlorad. Och faktum är att det är lite som skiljer BJP och Congress(I) åt i grundläggande ekonomiska frågor.

Vajpayees framgång hälsades med rekorduppång på börserna och följdes omedelbart – redan innan den nya regeringen bildats – av ett regeringsbeslut att kraftigt höja priset på diesel. Något som utmanades av en landsomfattande strejk av 2,2 miljoner lastbilsförare. Regeringens hot om drastiska straffåtgärder har än så länge inte dämpat de strejkandes kampvilja.

Politiska kommentatorer har välkomnat valresultatet till det 13:e Lok Sabha som startpunkten för en stabilare regering under en duglig premiärministers ledning. Men många tecken tyder på motsatt riktning. Raserianfall inom alliansen i samband med regeringsbildandet och fördelningen av ministerposter, liksom kritiska reaktioner inom alliansen och bland folket mot dieselprishöjningen samt interna spänningar inom BJP – i all synnerhet i dess främsta bastion Uttar Pradesh där det gick så långt att chefsministern **Kalyan Singh** vägrade hjälpa till i valkampanjen, understödjer inte riktigt sådana prognoser.

Ajit Roy

Översättning: Lars Eklund

I Indialand

där händer så konstiga saker ibland...

Ann-Britt Tholf gjorde det som många bara pratar om. Efter 37 års arbete inom skolvärlden sa hon upp sig, tog förtida pension och reste iväg – långt och länge.

Sedan tio år tillbringar hon vinterhalvåret i Asien, mest i Indien.

Hennes reseanteckningar skildrar allt det fantastiska, allt det dråpliga och allt det förfärliga som en Indien-resenär kan vara med om. Som hon säger: "Det finns inget annat land där det händer så många märkliga saker".

Här följer några skilda utdrag från en reseskildring skriven av något så ovanligt som en ryggsäcksturist på 60+.

Artikelförfattaren Ann-Britt Tholf, reser helst långt och länge.

Äntligen tillbaka

Det mesta är sig likt när jag kommer till Paharganj, stadsdelen i Delhi med enkla hotell för ryggsäcksturister från hela världen. En nyhet är växlingskontor som innebär att man inte behöver ta sig in till Connaught Place, som är New Delhis centrum, och bankerna där för att växla pengar, en procedur som kan vara både mödosam och tålmodsprövande.

Två indier slår sig ner på restaurangen där jag sitter. Nära mig, i det uppenbara syftet att titta på turister. De kommenterar och diskuterar på hindi. Jag känner mig irriterad av deras uppmärksamhet. En blind man på balkongen i huset mitt emot lystrar till toner av klockor på gatan och avbryter för ett ögonblick sin sysselsättning att placera skor och strumpor systematiskt under en trebent stol som varit fyrbent. Under honom, på trottoaren, arbetar en man med ett svetsaggregat utan skyddsglasögon. Tre småpojks smatter med kastanjettliknande instrument några meter från mitt öra avbryter mig i läsandet. Pojkarna förföljer en utlänning, en nyanländ turist som ännu inte vet, att också ett negativt svar och en avspisande gest tas som tecken på att intresse för den föreslagna varan eller tjänsten eller föreställningen ska uppstå.

Den unge mannen som brukar servera mig sätter sig på bordet bredvid mitt, lite för demonstrativt för att jag ska undgå att lägga märke till honom. Han är, av allt att döma, mycket lycklig över det brev som

han håller i handen, upp- och nervänt, och låtsas läsa.

– It's from a girl..... a touristgirl! säger han och ler med hela kroppen.

Är det här en outtalad bön om hjälp eller skulle jag genera honom genom att erbjuda min tjänst? Jag frågar honom inte och han ber inte mig utan går, fortfarande leende, ner från bordet och sätter igång att arbeta.

På väggen finns ett anslag undertecknat av två italienare. De vädjar om besök i ett fängelse där deras kamrat sitter inlåst, underförstått för narkotikabrott. De beskriver hans svåra situation och vägen till fängelset, också olika kommunikationsmedel och biljettpriiser. "Har du en bok eller en tidning eller något att äta med dig är det bra, men bara att du kommer lindrar hans helvete".

En ung, västerländsk flicka sitter vid ett bord tillsammans med en betydligt äldre låtsas-sadhu i tovtigt hår och voluminös mage. Flickan ser förälskad ut men efter en stund grälar hon med sin helige vän.

– Jag har inte mer pengar. Nu är jag trött på det här, du får försöka hitta någon annan att bo tillsammans med, säger hon och lämnar restaurangen.

Alla dessa mörka afrikaner som sitter och hänger här och på andra restauranger och vankar omkring i gränderna, vad gör de i Indien?

Studerar, säger de. Säljer droger, säger andra.

De verkar uttråkade och uthungrade. Jag saknar de äldre kvinnor som jag

träffade regelbundet de första åren jag besökte Delhi; belgiskan **Simone** som besteg toppar på 5000 meters höjd i Himalaya, clairvoyanta **Mi** från Stockholm, madam **Maria** från New York som rest ensam i Pakistan – en bedrift föreställer jag mig – svenskan som var älskarinna åt **Dalai Lamas** livvakt och **Pauline**, engelsk konstnär som reste till Indien för att uppsöka det hus i Assam där hon föddes för 73 år sedan. Svenska **Ann-Margret** träffar jag då och då. Hon som har optimal otur, eller är det hennes dharma som förutbestämt hennes kropp att drabbas av allergier, reumatism, knölar i ansiktet, pigmentförändringar, hjärtbesvär, febertoppar och vrickningar? Nu har hon blivit hundbiten och måste uppsöka läkare regelbundet för vaccinering och annan behandling mot rabies.

Vid tretiden på morgonen vaknar jag av ljud från forsande regnvatten, marmortrappan som leder till takterrassen på mitt hotell har förvandlats till ett vattenfall. I en säng som inte fanns där i går kväll och nu står med ett benpar i vatten sover **Bente** från Danmark med sitt grå huvud till hälften dolt under täcket.

Vi tillbringar dagen tillsammans och Bente underhåller med historier från umgänget i societeten i Rom där hon numera bor. Hon visar diamantörhängen som hon köpt i Hauz Khas, en stadsdel söder om Connaught Place. Örhängena ska hon använda på ett kungligt bröllop. Hon har spenderat åtta tusen kronor i veckan under sin vistelse här. Själv lever jag gott på åtta hundra.

Bente har fått nog av Indien.

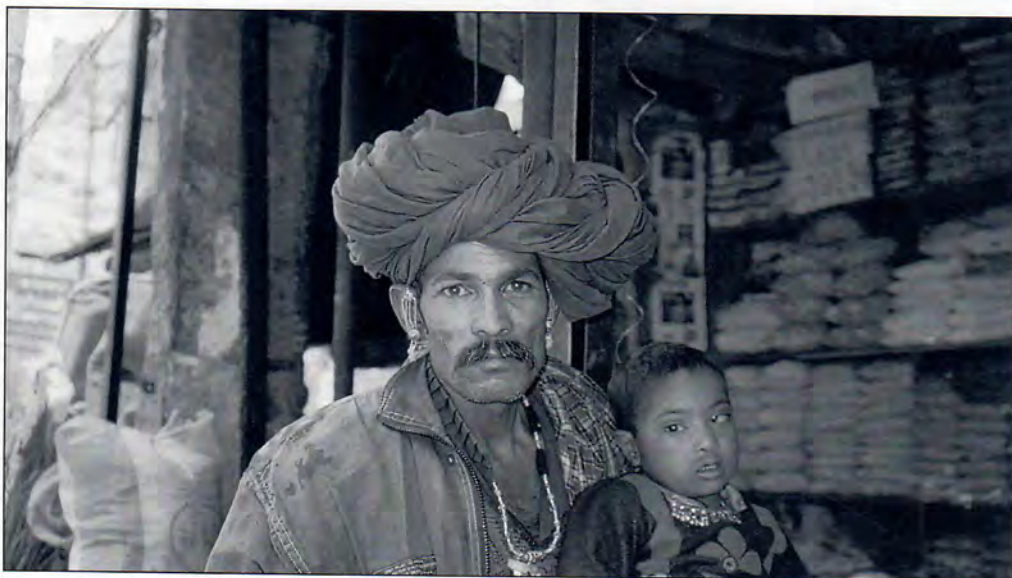
Fattigdomen, misären och tiggeriet har blivit för mycket.

– Jag kommer inte att återvända, säger hon.

Nästa dag är hon upptagen av att lösa problemet med hemtransport av handmålade, antika lampkupor av glas.

Vattenservice i centrala Jaipur, Rajasthan.

Den rajasthanske mannen har sin förmögenhet och livförsäkring på sig i form av massiva guldsmycken.

Resan till Bihar

Tåget har just satt igång och jag springer så fort det är möjligt med tolv-femton kilos packning på ryggen och en påse med frukt och vattenflaskor i handen. Före oss springer en mamma med fyra barn. Pappan vinkar från ett fönster i en av vagnarna och ropar åt familjen att springa fortare. De hinner inte, mamman ser förtvivlad ut och de minsta barnen börjar gråta när de ser pap-

pan försvinna med tåget. Passagerare hjälper oss att komma ombord och hitta rätt kupé. Den har två britsar och en låsbar dörr. Britsarna är täckta med damm över vinylklädseln, men i situationer som denna kan också det enkla vara värt guld. Toaletten trotsar beskrivning och saknar vatten men är även den en källa till glädje då jag drabbats av magsjuka. Konduktören tittar först på biljetten, sedan på **Rolf**, min reskamrat.

– Khagaria? frågar han.

– Yes.

– Khagaria is a very small city, sir.

Det låter som en varning.

Innan jag somnar tänker jag på **Gandhi** berättelse om en "tredjeklasspassagerares provningar". Hans beskrivning stämmer bra på vad vi just har upplevt. Skillnaden är att **Mahatma Gandhi** fick hjälp att ta sig in genom ett fönster.

Någon timma försenade anländer vi till Khagaria på morgonen. Där ska vi ta ett annat tåg till Madhepura som är en ännu mindre plats. Vi var där för tre år sedan för att

Sadhu på låtsas eller riktigt?

Det händer att indiska kvinnor sitter stilla en stund – men det är inte ofta

leta upp en god vän, **Naran** som då försvunnit spårlöst från Delhi och nu ska vi besöka honom igen. Han vet inte att vi är på väg. Människor med korgar, säckar, krukor och väskor har tagit plats på andra sidan om rälsen när ett tåg kommer in vid den plattform där vi väntar. Vårt tåg kör fram bakom det första och nu är goda råd dyra, eller billiga, det vill säga tio rupier. Så mycket kostar det att hyra en bärare som vigt och vant kliver upp på tåget med min ryggsäck balanserande på huvudet. Han räcker mig

handen för att hjälpa mig att hoppa ner på rälsen och komma upp på nästa tåg där han hittar en kupa med fyra britsar. Två personer sover på de övre britsarna och på de undre sitter sex män i olika åldrar. En av dem är från Patna, huvudstaden i Bihar. Han ställer initierade frågor om Sverige.

– Ni har procentuellt hög kvinnlig representation i regeringen, säger han sedan.

– Ja, svarar vi i kör – en svenskt stolt duo – femtio procent.

– Femtioen, rättar han.

Han översätter all information från engelska till hindi för de andra passagerarna och förklarar varför vi har en hel kasse med vatten- och cococolaflaskor med oss. Han säger att om vi ska kunna dricka den sortens vatten som de dricker, måste vi först både filtrera och koka det. Alla lyssnar intresserat, en äldre man nickar instämmande, han vet redan. Medan jag ser på hur de klickar ner i kassen med flaskor gör jag en jämförelse mellan löner och priset på en stor cococola. Den kostar omkring en halv genomsnittlig dagslön, vilket skulle motsvara 250 kronor i Sverige för en person som tjänar 500 kronor om dagen.

”Hur ser tågen ut i Sverige?”

”Vad kostar mjölken?”

”Hur många söner har ni?”

”Vad är den största skillnaden mellan ert land och vårt?”

”Är större delen av jordbruksmarken i Sverige statlig eller privatägd?”

”Importerar ni mango?”

De skrattar åt det ofattbara att en mango kan kosta 45 rupier, också det nästan en halv dagsförtjänst. Mangoodlarna får 2-3 rupier per kilo när de säljer till grossister. Marken är sank, det är gott om vattensamlingar på båda sidor om rälsen. Vi passerar en flod och på risfälten pågår skördarbetet. Det är ett ris av låg kvalitet som växer här.

Det luktar gott från krukor med ångande getmjölk som hänger utanför fönstret. Krukornas ägare sitter på taket tillsammans med andra fripassagerare. Varje gång tåget stannar kommer han ner för att titta till mjölken som inte skyddas av något lock. Ett bananskal som jag kastar ut genom fönstret är nära att hamna i en av krukorna. Mannen har kokat mjölken i sextio minuter och nu ska han sälja den på en plats ett par mil från sin hemby. Utanför fönstret på motsatta sidan hänger två cyklar. Gång på gång får vi förklara vårt ären-

de i Madhepura, att vi är intresserade av platser som inte påverkats av turismen, att vi har en vän i en by utanför staden och att vi varit där förut.

”I en by!”

”Vilken by?”

”En vän? Vad heter han?”

”Hur känner ni honom?”

”Hur ska ni ta er dit?”

”Vet ni att Bihar är den kriminellt mest belastade delstaten i Indien?”

”Fucking-jävla-kuk-land!”

Skrämd av en mindre nogräknad taxi-chaufför vid ett tidigare tillfälle bokar jag en privat, bekväm och ren taxi i receptionen på ett gammalt välkänt och välrenommerat företag, Metropolis Hotel and Restaurant i Paharganj. För den komforten och tryggheten att åka med en omdömesgill och försiktig chaufför till flygplatsen, betalar jag 50 rupier mer än vad en taxi från taxistationen kostar.

En ny receptionist tar emot pengarna, jag får ett kvitto och ett löfte om att bli hämtad vid mitt hotell. På avtalad tid kommer bilen, en fallfärdig Ambassador från taxistationen.

Sätet är löst, fönstren går inte att öppna, en av dörrarna inte att stänga och stötdämparna har lagt av.

Fucking-jävla-kuk-land! Ibland blir det bara too much!!

Jag önskar att jag var på väg hem.

I väntan på att få gå ombord på ett inrikesplan fördriver jag tiden med roande läsning i en handbok om att resa. Jag avbryts av uppvaktning från en indisk gentleman vars frejdiga flirt kombinerad med innehåll i det jag läst gör att jag brister ut i skratt och situationen känns pinsam. Mannen accepterar min ursäkt och en förklaring på haltande engelska, ler artigt och förefaller inte att ha blivit kränkt av mitt malplacerade skratt.

”Första resan ut i världen är både den roligaste och den farligaste. Allting är nytt och främmande....Och man behöver inte komma längre än till Danmark för att finna sängarna så märkvärdigt bäddade....I England och Amerika bäddar man som hos oss. Men där komma andra bekymmer i stället....Resor äro synnerligen givande för giftasvuxna ungmör. I Italien kan även en något bedagad mamsell i den farligaste åldern få en beundrare....Resebekantskaper och reseförälskelser äro flyktiga....En medlem av den franska akademien påstår att kvinnorna äro synnerligen lättillgängliga på resor.”

Boken skrevs 1932, det året då jag föddes.

Ann-Britt Tholf
text och foto

Åter till Jaffna

En fotograf förklarar sin kärlek till den raserade staden i norr

Fotografen **Dominic Sansoni** har ett speciellt förhållande till Jaffna. I år kunde han återvända till staden där han spenderade mycket tid under sin uppväxt. Men det holländska fortet där han bodde som liten, när hans farbror jobbade i Jaffna, är som så många andra hus i Jaffna sönderbombat.

Vid Galle Road i centrala Colombo har Dominic Sansoni skapat sin egen lilla oas. Här har han sin egen studio och butik och ett litet café där hans anställda serverar Sri Lankas bästa kaffe och en utsökt morotskaka.

Dominic Sansoni är en av Sri Lankas mest erkända fotografer. Sedan han gick ut konstskolan utanför London 1979 har han etablerat sig som dokumentärfotograf, pressfotograf och naturfotograf. Bevis för hans digra produktion finner man inte minst i den egna butikens bokavdelning där många av böckerna har Sansonis namn på ryggen.

På senare år har han haft förmånen att kunna välja jobb, han har flera internationella arbetsgivare, och slår man upp ett av de flottare magasinerna i Sri Lanka är det troligt att Sansoni har bidragit med ett reportage. Han berättar drömande om en resa han gjorde 1982, då det fortfarande var möjligt att ge sig ut och bila runt hela Sri Lanka, sen 1983 har kriget satt stopp för den typen av äventyrsresor.

I år fick Sansoni återse sitt Jaffna, som han besökte och skildrade som krigsfotograf senast i slutet av 80-talet, då det inte bara var oroligt i norr utan runt hela ön.

– En eftermiddag kom en vän som jobbade på Reuters och tog med mig ut på ett uppdrag, dessförinnan hade jag inte alls jobbat som pressfotograf. Det var en tid då jag kunde ge dig en bild på en död kropp inom 24 timmar om du frågade efter det, vi kunde gå ut och hitta någon med ett brinnande bildäck runt halsen eller något. Vi hade problem med IPKF i norr och JVP i söder. Jag är tacksam för att han tog med mig, det gav mig chansen att se allt med egna ögon, säger Sansoni.

Jaffna är till stora delar en förändrad stad, och Jaffnaborna har haft många hårda år, men de har kvar sin starka, ihärdiga vilja att skapa, och nu får den sitt utlopp i att bygga upp den tillvaro som raserats. Det är främst kärleken till Jaffna som Sansoni vill skildra i sitt bildreportage, som SYDASIEN är stolta att få publicera.

Johan Mikaelsson

En man vattnar sin purjolöksodling. I över en timme satt alla delar av åkern var bevattnad.

Den hårt arbetande bydoktorn Mohon i sitt hem i Comilla. Artikelförfattaren längst till vänster.

I Zafrullah Chowdurys fotspår

1992 fick läkaren **Zafrullah Chowdhury** från Bangladesh det alternativa Nobelpriset, Right Livelihood Award, för sina insatser med att bygga upp hälsovård på basplanet för de fattiga och medellösa. Han har byggt upp Gonoshastaya Kendra (Folkets hälsocentrum) och är mycket känd över hela världen. I hemlandet är han även kontroversiell på grund av sin kritik av det orättvisa korrupta politiska systemet. Vidare har han kriti-

serat den internationella läkemedelsindustrin och dess globala monopol.

Under återkommande resor till Bangladesh har jag haft kontakt med en "village doctor", en så kallad barfotaläkare som arbetar på landsbygden. Han arbetar och bor i Comilla-distriktet i östra Bangladesh. Denna doktor **Mohon**, arbetar helt i Zafrullahs anda att hjälpa folket att sköta sin hälsa och hygien för att lindra och undvika svåra sjukdomar som hela tiden drabbar

jag och såg på honom. Det var vackert att se hur han med sin fot släppte fram eller tåppte till för vattnet tills

Vänd!

människorna. Mohon är i 50-årsåldern och har stor erfarenhet och människokänedom. Hans lön är mycket låg och utan hjälp från mer välbärgade släktingar skulle han inte kunna bekosta utbildningen för sina egna fyra barn. Han vill att de ska studera på universitet så att de ska kunna förbättra situationen i landet.

Hans distrikt är stort och ofta får han gå långa sträckor i den fuktiga 30-gradiga hetan eller åka ricksha på söndereroderade vägar med en bräda eller bambustör som bro över vattenfyllda stigar med många välvilliga händer som hjälper honom att ta sig fram. Ofta ger han sina undersökningar,

råd eller piller utan att ta betalt eftersom han vet att den familj han just besökt skulle bli helt utan mat ett par dagar efter besöket om han tog pengar av dem. Andra har helt enkelt inga pengar.

Mohon försöker hela tiden att förkovra sig och hålla sig à jour med utvecklingen inom det medicinska området vad gäller framför allt diarrésjukdomar. Hans egen grundutbildning är på en lägre nivå, därav beteckningen barfotaläkare. Hans insats är mycket viktig ur folkhälsosynpunkt. I somras var han på seminarium och utbildning i Dhaka. Detta leddes av just doktor Zafrullah Chowdhury, som återkommande utbild-

dar och vidareutbildar barfotaläkare.

Mötet med barfotaläkaren Mohon inger mig stor respekt. Med lugn och värdighet arbetar han bland sina bybor på landsbygden. När Mohon följer oss till vår väntande bil som ska föra oss från Comilla till Dhaka blir han hela tiden omringad av folk och tillfrågad om olika hälsoproblem och alla får svar på sina oroliga frågor, många goda råd och ett varmt leende, barnen får en extra klapp på huvudet. Heder åt Alternativa Nobelpriset som uppmärksammade doktor Zafrullah Chowdhury och hans efterföljare!

Ingeborg Sevastik

Flickskolan i Chundikuli. Skolväsendet har inte upphört att fungera, trots "problemen". Det har hela tiden funnits gott om lärare och elever i skolorna.

FOTO: JOHAN MIKAELSSON

Dominic Sansoni
Yrke: Fotograf
Driver: Barefoot – butik/ studio/ kafé (på Galle Road i Colombo)
Född: På Sri Lanka 1956
Bor: Colombo
Ursprung: Italienskt efternamn. "Jag har singalesiskt, tamilskt, holländskt, portugisiskt blod."

Den här mannen, som själv förlorat ett ben, arbetar på ett fotcenter drivet av Friend in Need. Här bedrivs ett fantastiskt arbete med att rehabilitera skadade människor.

Två flickor cyklar förbi den stora yttermuren till templet i Nallur.

Fiskhandlare i Gurunagar.

Tre lantarbetare.

Flyktingläger i Chunakkam. Kvinnans barn var riktigt nöjt tills jag kom med min kamera.

SYDASIENS medarbetare Johan Mikaelsson rapporterar om hur spåren efter Sri Lankas blodiga inbördeskrig också gör sig påminda i huvudstaden Colombo där krigsmaskineriet har blivit en samhällsinstitution och födkrok för många. Johan berättar också om en resa till det av kriget isolerade Jaffna i norr. Militär och regeringstrogen milis styr i området, medan den tamilska separatistgerillan LTTE behärskar landsbygden söder om Jaffnahalvön.

Fredden avlägsen i kluvet Sri Lanka

Singalesiska regeringssoldater på vakt utanför det gamla, 1981 nedbrända biblioteket i Jaffna. Cirka 30 000 poliser och soldater är stationerade på Jaffna-halvön.

En ung man med ena benet amputerat tar sig fram med hjälp av kryckor genom folkhoppen på busshållplatsen, och stapplar upp på fotsteget till en av Colombos stadsbussar, där han får en hjälpande hand av en man som står och skriker ut bussens destination.

Busschauffören svänger bestämt ut i den täta trafiken. Den unge mannen tittar i golvet och drar djupt efter andan innan han börjar sjunga på singalesiska.

Han har varit i armén och krigat mot tigrarna uppe i norr, han blev skadad och hemskickad och nu har han inga pengar till mat. Han är bara en av tusen och åter tusen krigsinvalida som inte har släktingar som kan förbarma sig, och som måste tigga ihop till brödfödan. När han har sjungit färdigt ser han sig omkring efter potentiella välgörare.

– Du får inga pengar av mig, jag är tamil och har inte mycket till övers för det du sjunger om, säger **Balen**, en 23-årig student.

Den benamputerade ser en stund på honom med stor misstänksamhet innan han vänder sig till mer välvilligt inställda passagerare.

Balen och hans familj har bott tio år i Colombo. Hans hemby var en av 22 byar som i början av 90-talet jämnades med marken av regeringstrupper för att ge plats åt en flygbas i Palali på Jaffnahalvön.

Det var när familjens affärslokaler bombades som Balens far insåg att han måste flytta med sin familj bort från Jaffna, annars skulle Balen gå med i LTTE-gerillan, de tamilska tigrarna, och pappan ville inte se sin son dö martyrdöden. Nu skriver Balen insändare och artiklar och deltar i offentliga möten. Tamilerna är diskriminerade och den etniska konflikten måste få en slutlig, politisk lösning menar han.

Bannlyst organisation

Han gör ingen hemlighet av att han sympatiserar med tigrarna, men oftast måste han hålla inne med sina åsikter, eftersom tigrarna är en bannlyst organisation på Sri Lanka och anhängarna klassas som terrorister av statsmakten. Den som talar för en separat tamilsk stat riskerar sju år i fängelse och att bli fråntagen alla ekonomiska tillgångar och medborgerliga rättigheter.

Inga problem att få tag i taxi i det av kriget te...

En vanlig uppskattning är att cirka 80 procent av den tamilska befolkningen i de krigsdrabbade norra och östra delarna, samt i de södra, regeringskontrollerade delarna sympatiserar med tigrarna, men företrädare för regeringen avfärdar detta som propaganda.

– Det har gått så långt att om vi går på zoo och ser en tiger, så kan vi inte säga ”titta en tiger”. Vi måste säga, titta vilket konstigt lejon, säger Balen och skrattar.

Lejonet är Sri Lankas nationalvapen och en symbol för den singalesiska rasen, som enligt legenderna sägs härstamma just från ett lejon. Tigern är det ultimata hotet mot den singalesiska rasen, och även mot buddhismen, som singaleserna enligt tradition ska bevara på ön.

Andra unga tamiler, som chauffören **Ravi**, försöker så gott det går att anpassa sig i samhället. Han har en singalesisk flickvän och ur högtalarna strömmar singalesisk popmusik.

Ravi berättar att han har slängt alla telefonnummer till släkt och vänner i hembyn på östkusten, där tigrarna har ett av sina starkare fästena.

– Det är säkrast så. Ingen vet vad en polis

alt isolerade Jaffna. Enda sättet att ta sig till eller från Jaffna är med militärflyg eller båt.

eller soldat kan göra om de upptäcker att jag känner folk där, säger han.

Tamilska intellektuella jämför situationen för tamiler på Sri Lanka med den för judarna i 30-talets Berlin. På samma sätt sker massarresteringar. På samma sätt kommer militären om natten och genomsöker tamilers lägenheter. På samma sätt förudmjukas och misshandlas de. På samma sätt måste de bära en speciell identitetshandling. Och på samma sätt håller de sig inomhus när det är mörkt.

Men det finns en väsentlig skillnad: Militären på Sri Lanka är bara ute efter en minoritet av tamilerna, nämligen tigrarna.

– Problemet är att vi tamiler ses som potentiella terrorister. I rättssystemet är vi skyldiga, tills vi har bevisats vara oskyldiga. Inte tvärtom som det borde vara, säger en tamilsk advokat.

I Colombo syns bara krusningarna av det krig som pågår i de norra och östra delarna av landet, även om det är mycket vägspärrar och soldater med automatkarbiner i snart sagt varje gathörn. Men under ytan finns detaljer som sällan framträder vid en första anblick. Decennier av krig har lämnat spår och detal-

jerna ger bilden av ett land som är skakat i grunden.

– Kriget har i grund och botten sipprat in i varje del av vårt samhälle, och det har deformationerat det. Dräneringen av ekonomin, dräneringen av mänskliga resurser, dräneringen av våra kreativa hjärnor. Om du ser att något är fel så kan du ta för givet att det har en koppling till kriget, säger en singalesisk journalist som skriver samhällskritiska, grävande reportage för en av de oberoende söndagstidningarna.

Kriget skapar arbetstillfällen

När en hel familj blev rånmördad var gärningsmännen desertörer från armén, och veckan dessförinnan hade några affärsmän blivit kidnappade, av desertörer.

– Det är livsfarligt när människor börjar förlora sina värderingar. Se på Anuradhapura, den heliga staden. Där finns det nu flera tusen prostituerade. Sådant uppmuntras av armén, säger den tamilske advokaten.

Krigsmaskineriet har blivit en institution i samhället. En organism med ett eget liv, ett liv som inte tycks gå att släcka. Försvars-

utgifterna utgör en tredjedel av statsbudgeten. 400 000 människor är direkt sysselsatta inom polisen, armén, flottan och flygvapnet. Och i gränstrakterna till de tigerkontrollerade områdena lever civila miliser på lön från staten.

Kriget skapar dessutom mängder av arbetstillfällen för industrin. Soldaterna i fält måste servas, de ska ha kläder, mat och en del av pengarna de tjänar skickar de hem till sina familjer. Det finns ett stort beroende av kriget, särskilt bland den fattiga befolkningen på landsbygden. Det brukar sägas att inbördeskriget på Sri Lanka är den fattige mannens krig, det är helt klart hans blod som flyter på slagfälten.

Samtidigt tjänar politiker och militärer stora pengar i samband med vapenbeslållningar. De propagerar för att "kriget för fred" måste fortsätta och slår bakut så fort medling i konflikten kommer på tal. Många hävdar att tigergerillans ledare **Prabhakaran**, som efterlyser medling med en tredje neutral part, i själva verket fruktar freden, eftersom hans ställning då tros bli hotad.

Att styra om kursen från krigsekonomi

skulle bli oerhört tungt. Möjligen skulle en kraftigt ökad turism kunna ge jobb till en del av dem som blir sysslösa i fredstid.

I höst startar flygbolaget Air Lanka direktflyg mellan Stockholm och Colombo och svenska charterbolag arrangerar återigen resor efter flera års uppehåll på grund av oroligheterna. Och de flesta av dem som reser till Sri Lanka kommer inte att märka av kriget alls, mer än möjligen på rubrikerna i de engelskspråkiga tidningarna.

I väntan på militärflyget

I en vänthall i en hangar på militärflygplatsen Ratmalana i Colombos utkant sitter en kommandosoldat. I väntan på att få kliva ombord på trupptransportplanet som ska ta honom till Jaffna i norra Sri Lanka läser han den engelskspråkiga regeringskontrollerade tidningen Daily News, som i vanlig ordning har en artikel om "terroristerna" på förstasidan.

– Jag har dödat tillräckligt många, svarar kommandosoldaten på frågan om han själv stått öga mot öga med tigrarna.

Han skrattar ett lättsamt, vänligt skratt.

– Det är ett jobb jag gör, förklarar han. Även om det är mer än bara ett jobb, det är någonting jag tror på. Jag gör det för mitt land.

Han har varit i armén i tretton år, nu är han 30. Han pratar perfekt engelska, vilket är sällsynt bland vanliga soldater, men för kommandosoldater är engelska ett krav precis som flytande tamilska.

Om armén hade fler av hans sort hade regeringen förmodligen varit närmare en militär seger. Men fienden, de tamilska tigrarna, är skräckinjagande. Tiotusentals regeringssoldater har deserterat. Många vantrivs så mycket med livet i fält att den förhållandevis höga lönen inte räcker för att hålla dem kvar.

Soldaterna hajar till när de ser kommandosoldaten passera dem i kön in i flygplanet. De ler och visar tydligt respekt för honom, eller för kamouflageuniformen, bas-

kern och gradbeteckningen och det de symboliserar – toppfysik och psykisk styrka.

I planet sitter ett femtiotal soldater. De ska tillbaka för att tjänstgöra på Jaffnahalvön efter en tids permission hemma i de södra delarna av ön.

Kommandosoldatens högsta önskan är att få tillfångata tigerledaren Prabhakaran, som har gäckat den lankesiska armén i snart tre decennier.

– Om vi fick tag på honom skulle allt motstånd falla ihop som ett korthus, säger kommandosoldaten.

Andra är av en annan uppfattning. Om Prabhakaran försvann ur bilden, skulle någon annan ta över. Tigrarna är en unik gerillaorganisation såtillvida att den behärskar ett landområde och dessutom driver en civil administration.

Tigrarna har en väl uppbyggd infrastruktur, både på Sri Lanka och internationellt och de kontrollerar fortfarande cirka tio procent av öns yta, vilket visserligen bara är hälften mot i början av 1995 då fredssamtalen med den då nytillträdde regeringen strandade, och kriget tog ny fart.

Från luften framgår hur liten ön egentli-

gen är, och kustlinjen framträder tydligt som på en karta. När planet tagit sig drygt 20 mil norrut och närmar sig det territorium i norr som gerillan behärskar girar piloten ut mot havet, bort från land. Tigrarna har SAM-missiler (Surface To Air Missiles). Hösten 1998 sköt tigrarna ned ett plan, och sedan dess avråds alla från att flyga med flygvapnets trupptransportplan – enda sättet att ta sig till Jaffnahalvön, förutom den färjetransport som Röda korset använder.

Flyger nära vattenytan

Piloten vänder in mot land först när man ser in över Tamil Nadu, Indiens sydligaste delstat och för att undvika risken att bli beskjuten flyger piloten planet nära vattenytan de sista kilometerna till flygplatsen i Palali, på Sri Lankas nordspets.

Under det senaste året har utländska journalister tillåtits besöka Tigrarnas forna högborg, men det tar lång tid att få tillstånd från försvarsministeriet att göra flygresan från Colombo till Jaffna, och många av de mer kritiska inhemska journalisterna är fortfarande portförbjudna.

Från flygplatsen är det ett par mil till

Kort om Sri Lanka

Officiellt namn: Socialist Democratic Republic of Sri Lanka

Invånare: 18,5 miljoner

Landyta: 65 610 km²

Huvudstad: Colombo

Folkgrupper: 74 proc singaleser, 18 proc tamiler, 7 proc muslimer, 1 proc övriga

Religioner: 70 proc buddhister, 16 proc hinduer, 7 proc kristna, 7 proc muslimer

BNP per capita: 722 US-dollar

Ekonomi: Te, gummi, kokosnötter, textilier, kryddor, ädelstenar och turism

Våldsspiralen trappas oavbr

Efter självständigheten från kolonialmakten Storbritannien 1948 växte motsättningarna mellan Sri Lankas folkgrupper, majoriteten singaleser och minoriteten tamiler.

Efter år av försök till politiska förändringar för att komma till rätta med de etniska orättvisorna, bröt krig ut i augusti 1983 efter det att LTTE, *Liberation Tigers of Tamil Eelam*, attackerat en militärkonvoj och dödat 13 soldater.

Händelsen resulterade i våldsamma raskravaller mot tamiler över hela Sri Lanka, och cirka 2 500 tamiler dödades, och över 100 000 blev hemlösa.

Den militanta tamilska rörelsen växte sig nu starkare och LTTE slogs inte bara mot regeringstrupper utan även mot rivaliserande tamilska grupper, som med tiden kom att marginaliseras. Fram tills i

dag har officiellt mer än 60 000 människor dödades, men sannolikt är det betydligt fler.

Den nya Peoples Alliance-regeringen med president **Kumaratunga** i spetsen som tillträdde 1994 kom till makten med löfte att uppnå fred, men fredssamtalen med LTTE strandade, och sedan april 1995 råder åter krig. Regeringstrupper intog i december 1995 Jaffna, LTTE:s starka fäste i norra Sri Lanka. Men staden hade då övergetts, LTTE hade tagit med de 750 000 invånarna ut i Wannai, ett vidsträckt djungelområde söder om Jaffnahalvön. (Fram tills i dag har cirka 350 000 människor återvänt till Jaffna).

Regeringen inledde därefter en offensiv för att erövra en landväg genom gerillakontrollerat område. Offensiven avbröts i december 1998, efter det att regeringen

En stor lögn att påstå att läget på Jaffnahalvön håller på att normaliseras

centrala Jaffna. Sönderbombade hus kantar vägen och i de bebodda husen ser inte en enda vägg ut att sakna kulhål.

Regeringstrupper har visserligen kontroll över Jaffnahalvön, men tigrarna har fortfarande makt. Förra året mördades två tamilska borgmästare, de sågs som förrädare eftersom de samarbetade med regeringen, och nu saknar Jaffna borgmästare.

När tigrarna införde ett förbud för rege-

ringstjänstemän att jobba på tisdagar eller fredagar stannade de flesta hemma.

Tigrarnas klor river fortfarande människor mitt i regeringskontrollerade Jaffna, och många Jaffnabor bär på minnesbilder av "förrädare" som avrättats och placerats vid lyktstolpar för allmän beskådan. Armén har ibland jobbat på liknande sätt, i syfte att avskräcka. Som vanligt kläms de civila mellan sköldarna.

Tamilska pojke som bor i flyktingläger utanför Trincomalee på ostkusten.

– Vi vill bara ha fred, det är det vi ber för hela tiden, säger en ung hinduisk präst som står vid ett tempel i centrala Jaffna, ett tempel som sprack mitt itu efter ett av regeringens flyganfall.

Att som regeringen, påstå att läget på Jaffnahalvön är normaliserat eller på väg att normaliseras ser Jaffnaborna som en stor lögn.

De första två åren efter det att regeringen tog över Jaffna levde den återvändande civilbefolkningen i en "skräckpsykos". Ordet myntades för att beskriva de känslor människor kände under den tid då mängder

utet upp i Sri Lankas blodiga inbördeskrig

förlorat mer än 3 500 soldater och 10 000 skadats allvarligt.

I år har regeringen haft strategin att erövra landområden i nordväst som kontrolleras av tigergerillan. Efter en tämligen lugn vår har det under hösten skett en militär upptrappning, och även civila har drabbats hårt.

Tiruchelvam mördades

LTTE har fortsatt på sin inslagna väg, att eliminera politiska motståndare. I augusti mördades den tamilske politikern Dr Neelan Tiruchelvam i ett självmordsattentat, av allt att döma utfört av LTTE. Tiruchelvam hade jobbat för regeringen med ett förslag till regionalt självstyre för tamilerna i de norra och östra delarna.

Flera ledare för militanta tamilska grupper, som kämpar på regeringstruppernas

sida, har också likviderats de senaste månaderna vilket pekar på en upptrappning i konflikten, och en än tydligare polarisering.

I slutet av september slog tigrarna tillbaka en stor arméoperation och dödade ett hundratal soldater. Regeringens flyg svarade med att bomba ett läger för tamilska flyktingar nära staden Mullaitivu i de gerillakontrollerade områdena i norr. Några dagar senare utförde en grupp i tigrarnas kvinnobrigad en massaker på 50 civila i en singalesisk by i den östra provinsen.

Händelsekedjan påvisar en otäck utveckling, där civila utsätts för vedergällning från soldater. Liknande händelser har varit sällsynta på Sri Lanka den senaste tiden, och den senaste tidens våld kan vara ett tecken på en upptrappning av konflikten inför det kommande parlamentsvalet.

Regeringen genomförde i början av november en offensiv i södra delen av Wanniregionen i syfte att erövra landområden som tigrarna kontrollerade. Men tigrarna inledde då en kraftfull motoffensiv och under loppet av några dagar i november intog tigrarna ett tiotal stora militärbaser i södra delen av Wanniregionen.

Landområden som det tagit Sri Lankas armé två år att erövra under en operation som syftade till att erövra en viktig landförbindelse till Jaffnahalvön är nu åter i tigrarnas kontroll.

Bland de städer som armén tvingades retirera från var den viktiga knutpunkten Mankulam. Återigen hamnar dödsiffrorna för regeringssidan på över 1 000 soldater, mestadels unga män från fattiga familjer i södra Sri Lanka.

Johan Mikaelsson

av unga tamiler arresterades av regerings-soldater, för att aldrig komma tillbaka levande. Mycket tyder på att cirka 400 av 700 försvunna unga tamiler hamnade i massgravnen i byn Chemmani utanför Jaffna. De anhöriga till de försvunna längtar efter att få veta – en obehaglig sanning är bättre än osäkerhet.

Sergeant **Rajapakse** som avslöjade massgravarnas existens i samband med en rättegång har dessutom avslöjat ytterligare ett femtontal platser i Jaffna där armén ska ha gjort sig av med kroppar efter unga tamiler som torterats och mördats av regeringsstyrkorna.

Situationen har visserligen förbättrats avsevärt de två senaste åren. Regeringens insatser att värna om de mänskliga rättigheterna sägs ha gjort soldaterna mer disciplinerade. Just nu iscensätter regeringen en undersökning i Chemmani. Även om kvarlevor efter människor har hittats tyder mycket på att merparten av spåren har sopats undan. Förra hösten sågs rökpelare stiga mot himlen i Chemmani och militärfordon som körde i skytteltrafik från den avspärrade gravplatsen.

Fortfarande kan en person som misstänks ha samröre med tigrarna fängslas utan egentliga bevis. Kommissionen för mänskliga rättigheter i Jaffna är ständigt sysselsatt med att försöka få loss oskyldiga civila.

Handelsmännen har problem med de väpnade tamilska grupper som slåss på regeringens sida.

– Varje dag kommer de och vill ha pengar, och vi har inget annat val än att betala, säger en handlare som har en liten mataffär i centrala Jaffna.

Saknar folkligt stöd

Tigrarnas krav att befolkningen i de områden de kontrollerade skulle bojkotta de senaste parlamentsvalen gjorde att militanta tamilska grupper utan folkligt stöd nu är representerade som tamilernas folkvalda företrädare i parlamentet i Colombo. EPDP (Eelam Political Democratic Party) fick exempelvis sju platser i parlamentet på endast elva avgivna röster i Jaffna, och nu använder partiet sin vapenmakt till att stjåla från civila, och man får samtidigt betalt av regeringen för att göra de smutsigaste jobben.

De flesta försöker leva normala liv så långt det är möjligt. I en bar står några medelålders män och dricker ett glas arrak på lördagseftermiddagen.

– Det här är det lilla nöjet vi har, säger en av dem och lyfter glasen.

Snart mörknar det i Jaffna, och när solen väl gått ned är det utgångsförbud. I nära tre decennier har det rått undantags-tillstånd i de delar i norr och öster som kontrolleras av regeringstrupper.

Johan Mikaelsson
text och foto

Tiger-gerillan återtog förlorad mark i höst-offensiv på slagfältet

November 1999 kom att bli en av de framgångsrikaste ögonblicken för Tigergerillan i det långa inbördeskriget i Sri Lanka. Det långsamma framsteg som regeringssidan gjort på slagfältet under flera år i norra delarna av landet raderades ut på bara en vecka.

Det handlar om det strategiskt viktiga Wanniområdet sydost om Jaffnahalvön, ett område som kan sägas vara nyckeln till Jaffna i norr liksom till Trincomalee och östkusten.

Gerillans massiva offensiv ledde till att regeringssidan gav upp tio baser i området, bland dem befästningen i Mankulam som haft stor betydelse i kriget genom sitt läge vid huvudvägen mot Jaffna.

Någon dag senare uppgav Tigergerillan att över 1 000 regeringssoldater dödats medan de egna förlusterna stannat vid 60 dödade rebeller. Regeringen erkände dock bara 107 stupade, en siffra som man sedan reviderat neråt.

Omfattande förluster

Men oberoende rapportörer menar att bara Mankulams fall kan ha betytt döden för 1 000 soldater. Därtill kommer de övriga basernas förluster. Regeringen har medgivit att trupperna inte kunnat dra sig tillbaka under ordnade former.

Det militära bakslaget är genant för regeringssidan som trots varningar från militärens underrättelsetjänst inte förmådde motstå attacken. Bara två dagar före den inledande attacken med 1 500 man mot basen Odusuddan hade en underrättelseofficer informerat om den väntade offensiven under ett av de återkommande säkerhetsmötena på försvarsdepartementet i Colombo.

Försvarsledningen kritiseras

Vid två tidigare militära bakslag – överfallet på basen i Mullaitivu i juli 1996 och attacken mot truppförskansningarna vid Kilinochchi i september 1998 – så fanns inga varningar från underrättelsetjänsten. Bland de skadade som tagits till sjukhus i Vavuniya en bit söderut hördes bitter kritik mot ledningen.

Såväl armésoldater som ditkallade flottister menade att i den oordnade flykten norrifrån så hade vissa officerare och andra befäl lämnat soldaterna bakom sig. Andra rapporterade om soldater som gjort myteri och flytt söderut. Myterier ska dessutom ha skjutit ihjäl två militärpolis.

Det är framförallt områdena söder om Mullaitivu där LTTE-gerillan återtagit stora områden i höst. ©REVIEW/RINGO CHUNG

Det militära bakslaget fick regeringen att snabbt avskeda chefen för norra armékommandot, general **Wasantha Perera** och fem andra höga officerare. Alla permissioner drogs in och försvaret av staden Vavuniya förstärktes sedan gerillans radiostation hade meddelat att det var dags för ett anfäll och att invånarna därför borde ge sig iväg. Arméchef **Weerasooriya** har beordrat en undersökning av det militära fiaskot.

Och regeringen skärpte presscensuren mot alla inhemska medier. Den har nu funnits i 19 månader och är ett oblygt medel att hålla den inhemska befolkningen okunig om hur kriget förs och om alla bakslag. Journalisterna är förbjudna att besöka krigsområdena och får bara se kriget via arméns guidade turer.

Tigergerillan har valt motsatt väg. Via Internet och LTTE:s informationskontor i London och Paris så håller man världen underrättad. Och Tigerledaren själv, **Velupillai Prabhakaran** håller kontakt med omvärlden via satellittelefon och e-post.

Sofistikerad rörelse

Det sägs att Tigergerillan är världens mest sofistikerade gerillarörelse. En avhoppare har liknat den vid ett multinationellt företag med handelsbolag, rederi, skatteverk, infoavdelning o s v.

Rörelsen finansieras bland annat via enligt uppgift inte alltid helt frivilliga skatter från exiltamiler i västvärlden. Man räknar

Regeringssoldater posterade vid lagunen i centrala Batticaloa, på östkusten. På andra sidan lagunen finns vidsträckta områden som kontrolleras av de tamilska tigrarna, LTTE, som också infiltrerar stadskärnan och med jämna mellanrum företar militära aktioner.

FOTO: JOHAN MIKAELSSON

med att LTTE får ihop motsvarande 15 miljoner kronor i månaden från 38 länder.

Vapen köper man till stor del från Kambodja som har mycket sådant över efter decenniernas krig i området. Kontakterna sker via två sydindiska restauranger i Phnom Penh. De skeppas sedan ut via Thailand direkt över till Sri Lankas nordostkust.

Radiosändare och annan elektronisk utrustning köps i Singapore och den går sen också sjövägen till Sri Lanka. Colombo har förgäves försökt få till stånd internationella överenskommelser för att stoppa vapentransporten och "skatteuppbörden".

Panik inför presidentvalet

Gerillans framgångar förorsakade panik inför presidentvalet den 21 december. Men det är knappast så att Prabhakaran avsett att skrämman fram ett regimskifte i Colombo. För honom är det inte viktigt vem som styr eftersom opportunisterna under åren gjort att de båda politiska huvudlägren såväl stått för fredliga eftergifter som för upptrappat krig. Det LTTE vill visa är att man har styrkan och initiativet, såväl inför den egna tamilska minoriteten som inför makten i Colombo.

Prabhakaran behöver inte vinna något val för att utpeka sig själv som ledare för tamilerna. Det gör han med sin krigslist men

också med sin hårdhet som också drabbat många civila på båda sidor krigslinjerna. I ett helt fritt val är det dock inte så säkert att det krigströtta och hunsade tamilfolket skulle rösta på honom utan vidare.

Trots att det var oppositionen i form av det liberalkonservativa partiet UNP som en gång i maktställning drog igång ett utökad krig mot Tigergerillan så ser dagens UNP-ledare inget hinder att anslå en fredston efter höstens förluster på slagfältet för regeringsidan.

Oppositionsledaren **Ranil Wickremasinghe** (UNP) lanserade idén att lämna över nordöstra Sri Lanka till Prabhakaran i två år fram tills att man skulle kunna hålla allmänna val i området. Presidentkandidat Wickremasinghe sa dessutom att hans UNP inte tänker lösa konflikten i landet med militära medel.

Fredsförhoppningar grusas

Sanningen är att om han får makten i presidentvalet så kommer inget att avhålla honom från att ändra sig. Och sanningen är att fred i Sri Lanka synes vara längre bort än någonsin. I år firas dessutom 20-årsjubileet av tortyrens entré i landet.

Det liksom de ständiga försvinnandena är ännu ett skäl för grusade fredsförhoppningar. De pågående utgrävningarna av massgravarna i Chemmani norr om Jaffna

där militären dumpat sina mordoffer vittnar också om en linje från vilken det inte finns någon återvändo.

Därför är det knappast troligt att det går att få ett slut på kriget utan internationell medling. En sådan har också föreslagits och erbjudits från många håll. LTTE har också länge förklarat att organisationen godtar internationell medling.

Bl a har Norge och Canada erbjudit sådan hjälp. Men regeringen i Colombo har hårdnackat satt sig emot sådana förslag. Saken avvisades kategoriskt av den lankesiske utrikesministern så sent som i september.

Slutet på tunneln är ännu inte i sikte.

Thomas Bibin

Mer läsning om Sri Lanka i vår webb-bilaga Monsun: Johan Mikaelsson skriver om en resa till Batticaloa på östkusten, där militären behärskar staden men gerillan dominerar landsbygden.

www.sydasien.m.se/monsun.html

Islamisering ingen bot mot "Guds förbannelse"

Könssegregering och mullors motstånd försvårar kampen mot Aids i Pakistan

Aids förknippas i Pakistan med västerländsk dekadens och "onaturlig" sex. Myndigheterna har länge förnekat sjukdomens existens i landet, och Islams strikta moral har setts som ett pansar mot viruset. Men det är ett önsketänkande, konstaterar Bo Gunnarsson, som fruktar att epidemin kan komma att få förfärande effekter i ett land där könssegregeringen är nästan total.

Journalen, skriven på urdu, var tummad och nött. Flera sidor var fulla av namn och adresser till provinsens hiv-infekterade och Aids-sjuka. I marginalen fanns kortfattade uppgifter om hur de påstår sig ha fått viruset.

– De flesta skyller på blodtransfusioner men många säger att de tror sig ha smittats av orena toaletter, sänglakan och handdukar, sa läkaren. Ingen av dem medger att de haft utomäktenskaplig sex trots att vi tror att det är orsaken i de allra flesta fallen. Självfallet kan inte hiv överföras av smutsiga lakan. Men vi låter det bero. Vita lögner kan vara nödvändiga för att de hiv-positiva skall slippa undan de värsta formerna av diskriminering. Det underlättar för dem att stanna kvar i byn...

Sju år har gått sedan det här samtalet i Peshawar men fortfarande har Pakistan och många andra islamska länder inte helt passerat stadiet av "vita lögner" i sin kamp mot Aids. Med traditionell konservatism, strikta moralvärderingar, könssegregation och lagar som förbjuder utomäktenskaplig sex så borde de muslimska samhällena stå bra rustade mot farsoten. De flesta jag talat med framhåller också att de är lyckligt lottade och säger sig se islam som ett pansar mot viruset.

Det är tyvärr ett önsketänkande.

– Fundamentalismen lägger krokben överallt, säger en kvinnlig aktivist i Karachi.

I dag medger Pakistan att Aids är ett hot också mot dem. Men experterna har svårt att hävda sig mot moralens väktare.

– Många mullor utgår från att Aids är en Guds förbannelse och straff och därmed utgår de från att farsoten måste bekämpas med förbud istället för information, säger dr **Tufail Mohammad** i Peshawar.

Kärleken blir tabu, all öppen debatt om sexualitet och samlevnadsfrågor kvävs.

Epidemin i Pakistan är fortfarande i sin linda. Officiellt har man bara påträffat 1 400 fall och dödssiffran uppges till omkring 200. Även om de verkliga siffrorna är 50–100 gånger högre så är läget mycket bättre än i Indien.

Men för hur länge?

Alla ingredienser för en explosion av Aids finns med i den smet som blandats ihop under många år.

Citat ur koranen återges gång på gång när den nationella Aids-kommittén möter religiösa ledare för att engagera dem i en strategi mot farsoten. Sex är förbehållet äktenskapets ram och "illegal sex" bestraffas enligt sharia, de islamska lagarna, med stenande till döds. Satellit-tv och Internet misstänks ha skapat en sexvåg som lett till

"promiskuöst leverne" och våldtäkter i storstäderna.

Många mullor är oroliga och hävdar att profeten Mohammad redan för 1420 år sedan förvarnade om just Aids. En äldre man läser högt ur en av profetverserna: "Om mänskligheten hänger sig åt förbjuden sex så kommer den att skåda mystiska farsoter vars bot är okänd för alla"...

☆☆☆

Det första Aids-fallet i Pakistan påträffades 1987 och det var, sa alla då, ett "utländskt virus". Först fem år senare identifierades en smittohärd på nära håll då 90 procent av de hiv-positiva i Nordvästgränsprovinserna, NWFP, befanns vara kontraktsarbetare som jobbat i Gulf-länderna.

– Vi intalade oss alldeles för länge att vi stod utanför och inte berördes, säger dr **Kamran Massoud**, fd chef för nationella Aids-kommittén.

Myndigheterna har alltid förnekat att det finns prostitution, homosex och skörlevnad i landet eftersom det är förbjudet både i lag och av islam. Många anade inte hur det var ställt...

Med 80 procent av befolkningen (140 miljoner) på landsbygden och 70 procent av dem analfabeter så står man inför ett gigantiskt informationsarbete.

Eftersom myndigheterna på de officiella lögnerna hade händerna bakbundna tvingades man på ett tidigt stadium arbeta med och genom olika NGO:er och välgörenhetsorgan.

– Vi har en religiös anda som kan och måste användas eftersom folk lyssnar på mullorna, säger professor **Fazal Ahmad** på Khyber Medical College. Men samtidigt måste vi gradvis få bort en rad sociala tabun.

Profeten **Mohammad** var en av sin tids stora humanister och islam var länge en progressiv normgivare. Koranen innehåller inget som rättfärdiggör den diskriminering av kvinnorna som uppstått i islam under seklenas gång. Den beskyddande roll som männen gavs kom i tider av krig och härjningståg då männen tvingades att fysiskt försvara sina kvinnor.

Den strikta åtskillnaden mellan könen uppstod på 800-talet då bruket av slöja och chador spred sig från de persiska och bysantistiska väldena. Den folkliga kulturen som varit nästan skabrös utvecklades till en mansdominerad kultur som på en gång var både öppen och sluten. Uppdelningen i manligt och kvinnligt var närmast total fram till 1920-talet då en kvinnorörelse bildades i

Manschauvinism och kvinnans låga status ödesfrågan i Aids-problematiken

Egypten och Kemal Atatürk inledde sina reformer i Turkiet.

☆☆☆

Historiskt sett har faktiskt kvinnan i många islamska samhällen en starkare röst än på 1.200 år. Men Aids-epidemin kan bli ett hot mot kvinnorörelsen och de mer moderna kvinnorna och öka den sociala isoleringen för många andra.

Inte oväntat menar många religiösa ledare i Pakistan att *pardah* och *chador* är det bästa vapnet mot Aids. De kräver "utplånande av illegal sex" och strikt efterlevnad av sharia.

Mer islamisering som bot mot Aids?

– Om vi rensar våra själar så blir Aids inget problem, sa **Maulana Niazi**, f d minister för religiösa frågor, härom året.

Han är en varm förespråkare av "kontroll av det sexuella beteendet" och ökad användning av *hudood* och *zina*, lagar mot äktenskapsbrott som stadgar spöstraff eller stannande till döds. Kärnan i Aids-frågan är, menar han, "laglöshet som utmynnar i perversiteter". I sin kampanj för renlevnad riktar han sig främst mot kvinnorna.

Han citerar koranen som säger att kvinnor "*should not display their beauty and ornaments except what (must ordinarily) appear thereof*" och profetens ord "*Eyes commit rape and their rape is in their sight*".

Kvinnlig hud – otäckta vader, armar eller hals – påstås ha en upphetsande effekt på män som därmed anses vara exponerade för frestelser. Männen ursäktas sin brist på självkontroll och i det närmaste befrias från att ta ansvar för sin egen sexualitet. Det faller istället på kvinnorna som måste klä sig i kolsäck för att skydda både sig själva och männen.

I NWFP och i byarna i Sindh och Baluchistan dödas många kvinnor årligen på blotta misstanken om förbjudna känslor eller relationer. Senaten vägrade i en omröstning i somras att fördöma "*Karo kari*" eller de sk hedersmorden.

Antalet *hudood*-fall har ökat starkt men det är nästan enbart fattigt folk som tvingas schavottera eller kastas i fängelse. Rikt och respektabelt manfolk kan utan risk ha älskarinnor och besöka dansflickor och lyxprostituerade.

Risken finns att fundamentalisterna kan stjåla Aids-kampanjen för sina egna ändamål. Men mullorna har ändå fått en viktig roll i Aids-kampanjen.

– Om vi inte har dem med oss så har vi dem emot oss, menar Kamran Massoud.

Sedan länge ger de information om hälsoproblem i moskéerna och med tiden kommer de att inse att en viss sex-undervisning också är nödvändig.

☆☆☆

Inte ens i den radikala kvinnorörelsen gör man sig några illusioner om några större förändringar. Rätten till den egna sexualiteten är ett avlägset och kanske ouppnåeligt mål för de flesta. Hoppet knyts till utbildning och rätten

till allmän skolgång.

– Vi måste göra klart för alla att kvinnornas "modernisering" inte leder till mer utomäktenskaplig sex och att de som har kunskap också kan skydda sig, säger Fazal Ahmad.

Vem är då huvudansvarig för spridningen av hiv i islamska samhällen?

Frågan, som jag ställde vid ett Aids-symposium i Islamabad, väckte både förvåning och förvirring bland de deltagande mullorna och islamska lärde. Självklart, menade de, så hade båda parter i en sexuell akt lika ansvar. Att männen skulle ha ett större ansvar ansågs vara orimligt. Men så är det:

I högre grad än i västvärlden så är kvinnorna offer. Det sexuella betraktas allmänt som en manlig förlustelse och en kvinna kan inte säga nej till sin make eller kräva att han använder kondom. Låg kvinnostatus i kombination med manschauvinism är ödesfrågan i Aids-problematiken. Makar kan inte tala om sex med varandra, kvinnan förväntas inte föra det på tal.

Mullorna i Pakistan är en brokig samling. Olikt i Iran där shia-prästerskapet består av lärda och intellektuella så är Sydasiens ofta funktionellt analfabeter och okunniga även om islams politiska filosofi. De kommer från fattig bakgrund, ser moskén som sin domän, skyr förändringar och är mer fruktade än respekterade. *Ulema*, de religiöst lärda, har bättre skolning men är splittrade av politiskt maktspel, opportunist och ambitioner. Fundamentalisterna är en minoritet men en högljudd sådan.

I början av 1980-talet saboterade mullorna det nationella familjeplaneringsprogrammet genom en hätsk kampanj i moskéer och basarer och de har också motarbetat försök att öka den kvinnliga läskunnigheten.

Stycken ur profetverserna har på senare år använts i ➤

Mullorna har länge saboterat det nationella familjeplaneringsprogrammet i Pakistan. Ändå ses det som nödvändigt att få dem med sig för att göra kampen mot Aids effektiv.

FOTO: LARS EKLUND

många islamska länder för att legitimera födelsekontroll. En del konservativa menar fortfarande likt Vatikanen att varje preventiv metod är ett "ingripande i ett gudomligt system". Nytankandet i Iran – där folkmängden nästan fördubblats sedan revolutionen – beror på att prästerskapet styr och därmed kan agera pragmatiskt. I Pakistan är mullorna i opposition och måste gå mot födelsekontroll.

Aids-hotet har mjukat upp motståndet mot kondomanvändning men inte eliminerat det.

– Det är onaturligt att använda kondom i äktenskapet, säger kritikerna.

Även upplysta kvinnor känner motvilja mot kondomen eftersom den är så starkt förknippad med "illegal sex" och "skulle få dem att känna sig som prostituerade".

Fram till 1994 var etermedia i Pakistan, alla statskontrollerade, förhindrade att nämna något som var relaterat till sex. Gradvis har man börjat med föreläsningar om bl a "kroppshygien" inom ramen för "föreskrivna religiösa begränsningar".

– Ofta har budskapet blivit oförståeligt för vanligt folk eftersom det fylls av antydningar och symboler, säger **Maleeha Lodhi**, chefredaktör på tidningen "The News". Fakta lämnas outtalade.

Tills helt nyligen hölls kondomen utanför massmedia-kampanjen som istället varnade för illegal och pervers sex och framhävde äktenskapets helgd. Allt tal om "säker sex" avvisas fortfarande.

"Sex är säker bara i äktenskapet", står det i en insändare i tidningen "Dawn". "Att göra ungdom och allmänhet medvetna om Aids genom sk sexundervisning är lektioner i hur man utövar illegal sex utan att smittas av veneriska sjukdomar och hiv. Sådana program är utarbetade för promiskuösa samhällen och motverkar sina syften i en kultur som vår där sex är strikt reglerat av moraliska skäl. Det verkliga hotet i Pakistan är utomäktenskaplig sex och vi bäddar för farsoter likt Aids om vi gör avkall på religionen. Sexundervisning främjar skörlevnad. Vi måste göra en riktig prioritering."

Tillgång till preventivmedel anses vara en mänsklig rättighet i västvärlden. Men islam har en annan tolkning. Personlig frihet får inte tas som förevändning för tillåtandet av beteendesätt som hotar andras frihet och säkerhet eller samhället i stort.

När det gäller Aids så ses en infektion som fördömande och straff. De drabbade anses klandervärdiga i sitt leverne, har enbart sig själva att skylla och skall inte ges medlidande. Samma avskräckande komponent finns i abortlagen som fräntar kvinnor som blivit gravida i en utomäktenskaplig relation till abort. De skall tvingas att föda sitt barn och vara andra till skam och varnagel.

I dag har kondomen vunnit så stort godkännande att hälsoministeriet vågade ge information i PTV där rädslan för sex och allt sexrelaterat är så stor att man fortfarande inte direktsänder kvinnlig sport ens när det handlar om OS-finaler. Censuren gör inte ens undantag för de årliga amningskampanjerna.

Informationen om Aids börjar att sippra ut. Genom nätverk av mycket kompetenta NGO:er, byråd, college och högskolor, hälsokliniker och även moskeer så sprids kunskapen långsamt ut även på landsbygden.

Det sker just då videobutiker och satellit-tv bryter de gamla spärrarna. Utbudet av sexfilmer har trängt in i sovrummen och fenomenet speglar sig redan i byarna där de äldstes råd nu kan konfronteras med kvinnor som söker skilsmässa och berättar hur de tvingats titta på video och sedan själva utsatts för samma "onaturliga" sex.

I brist på formell sexundervisning exponeras nu ung-

dom i allt yngre åldrar för västvärldens avpersonifierade, glamorösa eller råa videosex. Föräldrarna är oförmögna att hantera situationen och skapar rädsla och nya tabun.

– Den snedvridna, sjuka information som sprids med nya media kan bara bemötas genom en väl balanserad sexundervisning i skolorna, menar dr Tufail Mohammad. Kunskap förbereder ungdomen för vuxenåldern och är nödvändig om vi skall undvika total förvirring.

Könssegregeringen är en av orsakerna till att Pakistan trots puritansk moral numera har en växande kommersiell sexhandel på alla nivåer i samhället. Som en historisk ironi utnyttjar flyktingkvinnor från Kabul *chador* för att anonymt kunna sälja sina kroppar på gatorna i Peshawar.

En psykolog menar att hela nationen lider av "kollektiv sexnöd".

– Pojkar har ingen chans att träffa flickor på ett naturligt sätt innan de gifter sig och många har därför under mellantiden sexuella relationer med en eller flera kamrater, säger han. Onani är också belagts med tabu.

Problemet har förvärrats genom arbetskraftsexporten till Gulf-länderna som har lett till att brudpriserna flerdubblats på kort tid.

Frågan är mycket känslig. Trots att sex mellan män är förbjuden och officiellt inte existerar så är det ganska vanligt. Homosex är t o m rotat i pashtunernas kultur där många poeter skrivit dikter och sånger om ynglingars skönhet. Det finns också ett gammalt talesätt som säger att "sex med kvinnor har man för att skaffa söner och sex med pojkar har man för lustens skull".

Självklart har också talibanerna i Afghanistan ett dilemma. Nyligen råkade två kommendanten nästan i krig med varandra över en fager pojke och många ledare om-

ger sig med unga pojkar. Formellt har man dödsstraff för homosexualitet och minst fem avrättningar har genomförts i landet sedan hösten 1996.

Kontraktarbetet i Gulf-länderna innebär att en miljon pakistanska och afghanska män lever åtskilda från sina familjer i 1–3 år och ofta tvingas in i homosexuella relationer.

Könssegregeringen antas också vara en orsak till att sexturismen från Pakistan till Thailand har ökat markant.

Inte ens mullorna lever alltid som de lär: För många går även "illegal sex" an så länge det inte avslöjas.

Mängden av tabun kring det sexuella gör det mycket svårt för de som drabbas av veneriska sjukdomar att uppsöka läkare och många infektioner förblir obehandlade vilket kan bana väg för hiv.

Förbuden innebär också att myndigheterna famlar som i blindo om epidemins verkliga spridning.

☆☆☆

Peshawar konfronterar jag också med en annan dimension av Aids-problemet: Heroinmissbruket.

Dr **Khalid Mufti** på Lady Readings Hospital är en av pionjärerna inom narkomanbehandlingen och till honom kommer alltfler av medelklassens barn, ungdomar i 15–30 år, för att få hjälp mot sitt heroinberoende. Jag möter två unga läkare, båda psykiskt illa medfarna. De är sprutnarkomaner och oroliga för att bli hiv-infekterade.

– Vi har tillgång till rena sprutor i jobbet men kan inte alltid vara lika försiktiga, säger en av dem.

Dr Mufti är skakad över utvecklingen.

– På femton år har vi både skaffat oss ett drogproblem och hunnit drunkna i det, säger han. 1983 fanns det bara 500 missbrukare i hela landet, nu har vi över fyra miljoner. Produktionen av opium har 6–10-dubblats i regionen.

Allt beror på Afghanistan-konflikten. Vi är hjälplösa så

länge samhället respekterar drogkungar för deras rikedom och politiska inflytande...

För bara fem år sedan avvisade experter och myndigheter tanken på att missbruket skulle övergå från rökheroin till injektioner. Ingen gillar sprutor, sades det.

I dag vet man bättre: Mer än en halv miljon injicerar och en stor del av dem delar sprutor med någon eller några andra.

– **Zia ul Haqs** regim nonchalerade heroinhandeln eftersom han såg det som ett västerländskt problem, säger Maleeha Lodhi. Tills helt nyligen sa vi att Aids var en främmande farsot i dekadanta samhällen. Det finns förvisso likheter mellan de båda epidemierna... Vi har förlorat all kontroll över drogerna och hiv kommer sannolikt att spridas ut bland vanligt folk på det här sättet...

Kampanjen mot narkotikan har nått ut i byarna men fortfarande har kopplingen mellan missbruk och Aids inte tillräckligt betonats i Aids-kampanjen. Trots att koranen anser att droger är som "skapade av Satan" så är det bara en mindre del av mullorna som engagerat sig mot missbruket.

I dag har både opiumodlingar och heroinlaboratorier flyttat över gränsen till Afghanistan och beskattningen utgör nu en av de få inkomstkällor som talibanernas regim har. Det innebär också att konsumtionen av drogerna brer ut sig i det krigshärjade landet.

Trots detta så är Afghanistan enligt UNAIDS det enda land i världen där man ännu inte påträffat några hiv- eller Aids-fall.

Det vore väldigt illa om talibanerna själva tog de uppgifterna på allvar och som intäkt för sin egen religiöst betingade immunitet.

Könssegregeringen leder till att män och kvinnor saknar möjligheter att träffas på ett naturligt sätt innan de gifter sig. Alla tabun kring det sexuella gör det dessutom mycket svårt för de som drabbas av veneriska sjukdomar att uppsöka läkare. Många infektioner förblir obehandlade vilket kan bana väg för hiv.

Bo Gunnarsson

Tiotusentals omkom när århundradets värsta cyklon drabbade Orissa

Den 29 oktober 1999 drabbades delstaten Orissa av vad som kan ha varit en av århundradets värsta cykloner. Vindstyrkan uppmättes till ca 70 m/s. Längs en sträcka på 46 mil svepte en flodvåg 5-8 meter hög in över landet och sköljde med sig människor, djur och byggnader.

Folk flydde i panik men tusentals blev vägnornas offer. Ännu är inte alla döda räknade – den officiella dödsstatistiken är omkring tiotusen, den verkliga kanske det dubbla eller tredubbla. Totalt har ca femton miljoner människor drabbats. Årets riskörd är totalförstörd.

Hjälpen kom för sent

Den statliga administrationen var förvarnad om cyklonen men gjorde inte mycket för att evakuera folk i tid. Hjälpinisatserna har kommit alldeles för sent och den hjälp som nu äntligen når fram kan inte möta de skriande behoven av mat, dricksvatten, kläder och husrum.

Visserligen var situationen från början totalt kaotisk och det var omöjligt att ta sig fram eftersom vägarna hade spolats bort.

Hjälp har kommit från hela Indien, armén har gjort stora insatser men delstat-administrationen har på det hela tagit varit förlamad. Mitt under hjälpinisatserna har det regerande Kongresspartiet drabbats av inre stridigheter. Chefsministern **Giridhar Gamang** har tvingats avgå och har nu ersatts av **Hemananda Bishwal**.

Sympativåg över landet

Katastrofen har utlöst en våg av sympati med de drabbade över hela Indien. Folk i andra delstater har spontant organiserat hjälpinisatser. Flera delstater har adopterat speciellt drabbade områden i Orissa för rehabilitering och återuppbyggnad. Det är nånting helt nytt för Indien.

SYDASIEN kommer att följa utvecklingen och se vad vi kan göra för att lindra nöden och hjälpa människor på fötter igen.

Rabi Dash
Staffan Lindberg

För ytterligare information läs Frontline (via www.the-Hindu.com) och India Today (www.India-Today.com)
Speciella hemsidor:
<http://www.Orissaindia.com>
<http://www.Orissakhabar.com>
<http://www.Orissasambad.com>

När jag för fem-sex år sedan bodde i Indien och skrev på min egen Indienbok, minns jag hur det en dag dök upp en nydanande artikelserie i stora dagstidningen Times of India. Under en svart rubrik i versaler – **FACES OF POVERTY** – publicerades en artikelserie med ambitionen att ge fattigdomen ett ansikte. En serie som inte direkt liknade någon annan journalistik jag sett tidigare. Det var välskrivet och spirituellt, inkännande och intelligent, dramatiskt och klichéfritt... Varje avsnitt handlade om problem i byar där skribenten bott, på något slags långtidsstipendium från Times of India. Den här artikelserien var skriven av Palagummi Sainath som vi stiftade bekantskap med i förra utgåvan av SYDASIEN där en av hans artiklar översatts till svenska. Hela reportageserien gavs för övrigt ut på svenska av förlaget Tranan, under titeln *Alla älskar en rejäl torka*, och i samband med detta gjorde Sainath en föreläsningsturné i Sverige. Jag följde med under en del av turnén och lärde mig mycket nytt.

Zac O'Yeah

Sainath sätter trenden för indiska journalister

Under ett par hektiska septemberveckor i år besökte Sainath bl a Malmö, Göteborg (Bokmässan) och Stockholm, han föreläste på journalisthögskolor, Utrikespolitiska institutet, Sida och hade dessutom ett antal offentliga framträdanden som oftast drog mycket publik.

Sainath anpassar inte sina åsikter för att behaga publiken, han kallade den västerländska biståndspolitiken för ett fiasko och hävdade att många organisationer som sysslar med utvecklingsfrågor egentligen är kommersiella entreprenörer, och till journalistelever sa han bl a:

– När journalister från utlandet kommer till Indien och hör av sig för hjälp med kontakter, vet jag alltid redan i förväg vad de är ute efter: Amerikanska journalister vill tex ha scoop från finansvärlden eller politiska intriger, eller möjligen göra atombombs-storyn. Men ni journalister från Skandinavien vill alltid ta tag i utvecklingsfrågor. Jag kallar er för "the do-gooders" (ung. göra-gott-gänget) som tror att allt ska lösa sig och bli bra om någon bybo lär sig fläta korgar.

Sex upplagor i Indien

För det fenomenala arbete Sainath utfört har han fått ta emot 17 priser och utmärkelser, för artikelserien *Faces of Poverty* och *Everybody Loves A Good Drought*, som Penguin-utgåvan av de samlade reportagen heter. Bl a fick han Europakommissionens Natalipris som är på 10 000 ecu och ges till någon journalist eller tidning som utfört betydande bedrifter inom tex demokratiseringsfrågor.

Penguin-boken har på kort tid tryckts i hela sex upplagor i Indien, två upplagor i England och är också en succé i Tyskland. Även i Sverige har den sålt över förväntan.

Hela sin royalty lägger Sainath på ett eget pris, som han delar ut till journalister som arbetar på den indiska landsbygden

Palagummi Sainaths föreläsningsturné genom Sverige blev mycket uppmärksam. Hans journalistik har blivit skolbildande för andra inom yrkeskåren i Indien.

FOTO: JUHA REKOLA

under föga glamorösa omständigheter. Priset, som från och med 1999 delas ut till två journalister per år, består av varsin kamera och bandspelare som de får av Sainath.

Det sägs att det i Indien blivit allt mer populärt att skriva den typ av journalistik som Sainath ägnar sig åt, nyanserat om fattiga och utslagna – ingen vanlig katastrof-rapportering och eländesjournalistik... Sainath har med andra ord redan blivit skolbildande eller trendsättande. Så han är alltså mycket mer än en person, man kunde nästan tala om fenomen. Hans retorik är kvick och rak, skarp och underhållande på samma gång:

– Är fattigdom Indiens största industri? För att förstå fattigdomen måste man förstå rikedom. För ett par år sedan lade jag märke till att hundratals bantningskliniker öppnade i indiska storstäder, dit 10 000-

tals indier gick och betalade dyrt för piller som fick dem att tappa vikt och bli av med alla hjärncellerna. Samtidigt kämpar 100 000-tals indier för att inte förlora mer vikt. Genomsnittskonsumtionen av mat har gått ner i Indien, och det beror på att en del äter otroligt mycket mindre, eftersom somliga äter så mycket att de måste gå till fettkliniker, säger Sainath bestämt.

Bilismen överdriven

Han menar att man här har ett klassiskt problem à la "hönan och ägget": År folk fattiga och svälter för att befolkningen är så stor, eller är befolkningen stor därför att folk är fattiga?

– Bilindustrin har ökat sin produktionsvolym vilket tolkas av medier som ett tecken på Indiens utveckling och välstånd – under ett par år räknade jag ihop ett tjugotal tidningsomslag med toppstories om bilindustrin, och det finns minst tre TV-program för bilister... som om bilismen vore något stort i Indien. Men det finns bara sammanlagt fem miljoner registrerade privatfordon – det är enbart eftersom alla tycks vara samlade i Mumbai som det ser mycket ut. Samtidigt sjunker cykeltillverkningen, vilket i mina ögon är en tydligare indikator på landets minskande välfärd.

Den statliga indiska kompensationen till olycksoffer är högre för den som dör i flygolyckor än t ex cykelolyckor, vilket också ger en fingervisning om att folk med högre ekonomisk klassstillhörighet är mer värda, även när de är döda.

– Vi har i Indien sett en komplett nedrustning av den offentliga sektorn, och det började med liberaliseringen av ekonomin för tio år sedan. Resultatet är t ex den sista tidens tågkatastrofer – man har satsat på att köpa in mer än 900 nya tåg, men inte nyanställt eller fortbildat några järnvägsarbetare.

"Marknadsfundamentalism"

Om medelinkomsterna går upp i Indien, beror det på att de rika blir rikare, medan de fattigas fattigdom är konstant eller ökar, menar Sainath. Så någon reell ökning i levnadsstandard har Indien inte sett sedan liberaliseringspolitiken började. Istället har Sainath tvingats mynta ett nytt uttryck som börjat sprida sig i Indien – "marknadsfundamentalism", vilket åsyftar när allt är inriktat på att kapital ska förökas. Sainath sprutar ur sig siffror, procenttal, fakta – han tycks veta allt. Åtminstone har han gjort en grundlig research.

– I rena siffror så skulle det behövas sex miljarder dollar för att alla ska få en grundläggande skolgång, nio miljarder att förse alla människor med rent vatten och någon form av sanitetsanläggningar – amerikaner lägger åtta miljarder dollar på kosmetika, och europeer äter glass för motsvarande elva miljarder dollar per år.

Palagummi Sainath
Alla älskar en rejäl torka

För 13 miljarder dollar om året kan alla i världen få tillräckligt med näringsrik kost, tillsammans spenderar amerikaner och europeer 17 miljarder dollar på husdjursmat, säger Sainath och låter blicken fara över ansiktena i publiken.

Reportage på frilansbasis

Sainath är baserad i Mumbai, där han tidigare varit anställd på tabloiden Blitz. På 1980-talet jobbade han även för nyhetsbyrån UNI, United News of India. Nu består hans verksamhet av stora reportageserier som han gör på frilansbasis, och han undervisar även i journalistik på ett kvinnouniversitet.

Han ägnar dock större delen av sin tid åt att resa runt på landsbygden. För att göra serien som ligger till grund för *Alla älskar en rejäl torka*, bodde han under 2,5 år i de tio fattigaste distrikten i de fem fattigaste delstaterna, och han gick 5 000 kilometer till fots därför att de han skrev om också färdades till fots (för att de antingen inte hade råd med bussbiljetter eller för att det inte fanns några vägar till och från deras by).

Misslyckat bistånd med kor

I en by i Orissa stötte han på följderna av ett danskt biståndsprojekt som misslyckats med sina mål – att utrota fattigdomen – och istället lyckats med att framkalla en katastrof som ökade lokalbefolkningens misär tusenfalt.

– Danskarna beslutade sig för att skänka en renrasig Jersey-ko till varje fattig familj. Men Jerseykorna kände sig inte hemma i Orissa utan dog på stubben. För att rätta till problemet möttes biståndsexperterna och bestämde sig ge nya indiska kor till tusen fattiga familjer – och dessa kor skulle pumpas fulla med Jersey-sperma för att ge en ny ko-ras.

Men de fattiga som svält hade inte råd

att mata kossorna, så de fattiga gavs land, för att kunna odla foder till korna. Men istället odlade de mat till sig själva, vilket ju inte var avsikten. Så man tvingas ge de fattiga lön för att odla foder till korna. Nästa problem var att lokala tjuvar gärna ville sätta på de nya korna vilket inte var bra för inseminationsprojektet – nu när man ändå importerat all denna fina Jersey-sperma. Så man fick en ny strålande idé: Kastrera de lokala tjuvarna.

Sainath låter orden sjunka in i publiken, det absurda och fasansfulla som biståndprojektet resulterat i. Tyvärr visade det sig att Jersey-säden inte fungerade, bara åtta nya kalvar föddes och eftersom de inte gav någon mjölk var de till ingen glädje.

I stället visade det sig att i ivern att kastrera lokala tjuvar hade man gjort ett väldigt ordentligt jobb. Resultat: I princip utplånades hela ko-populationen i Orissas fattigaste distrikt och tjuvar är i dag lika sällsynta som dinosaurier.

Men vad kan man göra om allt bistånd är dömt att misslyckas?

– Förändring ser alltid fullt ut när man ser det på nära håll. Att folk inte längre stödjer regeringarna är ett tecken i tiden. Förr satt våra indiska regeringar väldigt länge, idag sitter de ungefär 9 månader innan de tvingas utlysa nya val.

Stärkt självförtroende

Snart kommer politikerna att tvingas anpassa sig till verkligheten. Panchayat raj-reformen – även om den bara är nominell och inte bör romantiserar – med reservationskvoter, kommer i längden att ha en enorm betydelse. Fundamentala psykologiska förändringar kommer att märkas: starkt självförtroende bland de lägre klasserna, starkt insikt om egna rättigheter.

– Vi lever ju i marknadsfundamentalismens era: samhället bygger på valmöjligheter. Men 400 miljoner fattiga kommer aldrig att ha valmöjligheter – så under ytan finns där en energikälla som är på väg att explodera. Folk kommer att lära sig kämpa för att de måste. Och den insikten har börjat komma till folk.

Sainaths nya reportageserie handlar om de som förr kallades oberörbara, som nu kallas daliter, och den publiceras just i höst som serie i dagstidningen The Hindu. Den ska också komma ut i bokform avslöjar Sainath för SYDASIEN, nästa år på engelska under titeln *Glass Struggle*. Titeln är en ordlek, på "class struggle", klasskamp:

För på matserveringar i Indien finns fortfarande en tradition att låta daliter dricka ur separata glas som ställs på fönsterbrädan. Så länge daliterna inte får dricka ur samma glas som övriga indier, finns ingen jämlikhet att tala om.

Basta.

Zac O'Yeah

Indiska kvinnor som satsar på sin konst

Zac O'Yeah träffade koreografen Tripura Kashyap och film-skådisen Mita Vasisht

Det finns ingen plats för den gamla arkaiska guru-traditionen i vårt moderna samhälle, speciellt inte när våra gurus inte är av den typen som jag kan se upp till. Jag gömde mig i garderoben varje gång de skulle tvinga ut oss på stranden för att öva yoga, berättar den 36-åriga indiska koreografen **Tripura Kashyap** när hon ser tillbaka på sin dansutbildning på förnämsta skolan Kalakshetra i Chennai.

På tröskeln till 2000-talet är Indien fortfarande ett land som följer sina gamla traditioner. Danserna och filmerna håller ställningarna mot västerländsk konkurrens, och absorberar bara de kulturinflenser som är användbara för indierna. Det finns t ex moderna dansare, som skapat ny indisk dans, befriad från den klassiska dansens rigida formspråk, men som ändå är djupt rotade i indisk kulturtradition. Och i Bollywoods filmfabriker lånar man friskt ur Hollywoods klichéförråd, men hindiefilmerna är en integrerad del av den indiska kulturen när de släpps på indiska marknaden.

Ofta innebär de gamla traditionerna också att indiska kvinnor blir bortgifta till män som föräldrarna väljer, och tillbringar livet som hemmafru istället för att göra karriär. Även om kvinnor i dag oftare går på universitet, förväntas de inte försörja sig själva.

Traditionerna har dock luckrats upp under senare år, speciellt i storstäderna hos medelklassen, och de som gått i bräschan har ofta varit artisterna: Dansare, skådespelare och andra som redan genom yrkesvalet valt bort möjligheten att bli "normala hemmafruar".

Robotlikt på Kalakshetra

Sydindiska Tripura Kashyap blev dansare av en mycket ovanlig anledning: Som barn skelade hon med ögonen och hennes föräldrar hörde att om hon lärde sig dansa Bharatanatyam skulle vindögdheten gå över. I tempeldansen tränas nämligen dansarens ögonmuskler, eftersom ögonrörelser ingår i koreografin.

Tripura blev så tänd på dans att hon sökte till Indiens förnämsta dansskola, Kalakshetra, och blev antagen. Snart insåg hon att dansen där skilde sig radikalt från den

dans som låg nära henne:

– Det var fantasilöst, känslolöst, tanke-löst... Man skulle bara härma – som en robot, säger hon.

Ändå gick hon på Kalakshetra i fyra år, tills hon blev 20. Skolans gurus var traditionalister, "minimiåldern bland dem var 68 år" hävdar Tripura med ett skratt och deras dans var något som kunde ha grävts upp vid arkeologiska utgrävningar. Lika lite som Tripura gillade lärarna, lika impopulär var hon själv – hon var allmänt känd som "den näsvisa eleven". Så en dag 1984 kom den moderna koreografen **Chandralekha** till skolan på jakt efter klassiskt skolade dansare. Skolans chef, **Rukmini Devi**, lär ha sagt:

– Jag vet exakt vilken typ av galningar du letar efter. Kom hit, Tripura!

Chandralekhas dans blev en helt ny upplevelse: koreografin användes till att utforska den traditionella dansens möjligheter, och dans blandades med t ex kamp-sport. Men gruppens växande berömmelse innebar också en förlust av dansens själ:

– Det var egentligen ingen modern dans, utan byggde på traditionella filosofier: trevligt och väldigt estetiskt, men inte direkt banbrytande, menar Tripura.

– Vår tradition är en tung börda, och det är svårt att bryta ny mark eftersom det finns

en rädsla för att experimentera. Alla månår för mycket om vad publiken tycker.

Försmådde friare

Återigen trädde ödet in, den här gången i form av en amerikansk dansterapeut som föreslog att Tripura skulle studera dansterapi i USA. Detta passade bra, med tanke på att föräldrarna ville tussa ihop henne med en lämplig ung man i Chicago. Hon behövde bara låtsas intresserad av giftermålsanbudet, och snart hade hon flygbiljetten i sin hand.

Efter ett och ett halvt år på amerikansk dansskola återvände hon hem, ogift efter att ha avspisat friaren. Pappa blev lite upprörd.

– Men jag hade upptäckt att dans kan vara så mycket mer än att bara stå på scen.

I dag ger hon workshops i dansterapi på handikappskolor: Hennes tanke är att föra dansen tillbaka till de vanliga människorna, till samhället dit dansen från början hörde. Dans som estradkonst kan hon visserligen ägna sig åt med sin egen trupp Apoorva, men det är inte där som tyngdpunkten ligger:

– Det är dessutom lite si och så i dansbranschen här i Indien. Varje föreställning är en kris i sig och man vet aldrig riktigt om någonting ska bli av. Mina dansare har

Tripura Kashyap skolades i dans vid Kalakshetra i Chennai, men arbetar nu som nydanande koreograf och som dansterapeut på indiska handikappskolor. FOTO: ZAC O'YEAH

dessutom ganska dålig arbetsmoral eftersom jag inte kan betala löner: så det är svårt att förklara vikten av att repetera.

Vad Tripura än kan bli på sitt konstnärskap blir hon aldrig rik – kostcirkeln består av ganska mycket treminutersnudlar för henne.

Framgång i Bollywood

Motsatsen gäller i filmindustrin. I Indien produceras mer film än i Hollywood – under 1900-talet har det släppts 28 000 spelfilmer... En succé på den indiska filmmarknaden kan ses av 400 miljoner åskådare och en skådespelerska som blir erbjuden några filmroller har snart råd med både mobiltelefon, privatchaufför och allt annat som gör livet bekvämare...

Filmskådespelerskan **Mita Vasisht** föreslår att vi ska träffas vid poolen på ett lyxhotell i Mumbai. Hon blir en halvtimme försenad, men när hon tar av sig solglasögonen ler hon ett strålande leende som får mig att glömma allt – det har varit en viktig fest i går, där hon och hennes make, filmregissören, knutit viktiga kontakter fram till fyra-fem i morse.

Vi sätter oss i den luftkonditionerade bilen och hon befäller chauffören att köra till

en restaurang:

– Jag har problem med mina chaufförer, anförtror hon. De förstår sig inte på mitt jobb, som nu när jag pratar med dig så är ju detta en viktig del av marknadsföringen men i hans ögon äter jag bara lunch. Dessutom gillar de inte att en kvinna bestämmer. Detsamma gäller husorna – men hur i all världen ska jag orka diska som om jag vore en indisk hemmafru om jag kommer hem från en filminspelning klockan fyra på natten?

Mita har en tung scenskoleutbildning från National School of Drama. Men eftersom teatern konkurrerats ut av TV och film, hamnar många av eleverna i Bollywoods filmfabriker vare sig de vill eller inte. I tio år spelade hon teater på ren trots, men även en skådespelare behöver chapatibröd i magen och för något år sedan gav hon sig in i masalafilmernas värld där pengarna finns.

– Jag har försökt att ge upp skådespelande, men inte lyckats. Att uppträda är det enda som gör mig riktigt lycklig, det ger mig en känsla av att det är det här som jag är gjord för, säger hon och sippar på sitt iste.

– Pappa blev väldigt upprörd i början,

Mita Vasisht på omslaget till indiska film-tidskriften Savvy.

för han ville att jag skulle satsa på en karriär inom någon myndighet. Men jag hade mamma på min sida, som sa att jag borde välja vad jag själv ville.

Numera när hon besöker sina föräldrar samlas grannarna utanför huset för att få en skymt av tösen som reste till Bollywood och blev kändis.

– Skvallertidningarna spekulerar numera i mitt äktenskaps stabilitet, vilket jag tar som ett gott tecken: det betyder förmodligen att jag är på väg att bli riktigt populär, säger hon glatt leende.

I år har hon varit aktuell i storfilmen *Taal*, visserligen inte i huvudrollen, men filmen var ändå sommarens stora succé. I nästa film ska hon spela mot **Jackie Shroff** – Indiens svar på **Clint Eastwood** – i en hårdkokt snutfilm, där Jackie är den snälla polisen som är gift och trogen, medan Mita är den elaka snuten som kedjeröker och torterar fångar. Den erotiska spänningen mellan Mita och Jackie kommer att utmynna i ett sång- och dansnummer.

Regisserar själv

Men Mita Vasisht nöjer sig inte med att vara snygg på vita duken. Hon har regisserat pjäser och skrivit filmmanus, och arbetar när vi träffas med ett manus där hon skildrar en ung mans uppväxt:

– Indiska män blir bara vuxna på utsidan, inuti förblir de barn vad gäller förmåga att ta ansvar, ge kärlek... Det beror på att patriarkatet tynger ner dem.

Hon har startat ett eget TV-bolag, Rain Movies, där hon själv bl a gör huvudrollen i en indisk version av *Jane Eyre*. De flesta filmskådespelare i Bollywood har egna filmbolag där de plöjer ner gagerna från sina "kommersiella" roller, för att kunna uppnå självförverkligande.

Så trots alla pengar man kan tjäna, finns det även här nackdelar: Självförverkligande är inte ett gångbart mål i drömfabriken Bollywood. Men åtminstone deltar kvinnorna i spelet.

Zac O'Yeah

Musharraf spelar högt spel

Islamabad 13 november 1999

Ett politiskt högt spel har inletts genom det åtal som riktats mot förra premiärministern **Nawaz Sharif** och hans allierade i en antiterrorist-tribunal (ATC) anklagad för så allvarliga brott som flygplanskapning och mordförsök. Genom att driva dessa åtalpunkter till ATC har den nya ledningen under general **Pervaiz Musharraf** nu lagt sina kort på bordet.

Avsikten är uppenbar: Nawaz Sharif och övriga högt uppsatta personer som var inblandade i försöket att hindra PIA-planet, med general Musharraf och ytterligare 200 passagerare ombord, från att landa har begått ett brott för vilket de förtjänar att straffas.

Alla tvivel undanröjda

Genom att uttrycka denna avsikt har Musharraf undanröjt alla tvivel om huruvida han på allvar var beredd att omvandla sina verbala anklagelser mot medlemmarna av den avsatta regeringen för sammansvärjning till ett faktiskt rättsfall.

Men ett naturligt resultat av åtalet är att det därmed har förpassat frågan om Nawaz Sharifs framtid in i en smal tunnel som endast leder fram till ett domstolsutslag och som inte tillåter några avvikelser.

När kuppen ägde rum och Sharif avsattes var den naiva men utbredda uppfattningen att militärledningens högljudda tal om sammansvärjning som gick ut på att PIA-planet nekades landningstillstånd på Karachis flygplats förmodligen mest utgjorde ett försök att skrämja Sharif till underkastelse.

De flesta trodde att de verkliga anklagelserna mot Sharif skulle komma att gälla korruption och uteblivna låneåterbetalningar. Denna oskuldsfulla optimism grep i all synnerhet tag i Pakistan Muslim League, vars ledare aldrig tog generalens anklagelser om påstått högförräderi på allvar, trots att han upprepade gånger framfört dem i sina tal, pressmeddelanden och intervjuer.

Framtid för Sharif?

Så det fanns många som, av skilda orsaker, trodde att ett åtal mot Sharif inte nödvändigtvis betydde att den förra premiärministern därmed skulle neutraliseras för gott. De såg ett politiskt liv för Nawaz Sharif även efter militärkuppen. Bakom denna uppfattning låg vedertagna fakta inom pakistansk politik, att ett Punjab-dominerat etablissemang aldrig går emot en punjabisk premiärminister.

Sharifs politiska förflutna förstärkte också denna uppfattning. Han har tidigare avsatts på grund av korruptionsanklagelser, men återinsatts på sin post av Högsta

domstolen, och han har tvingats av armén att lämna ifrån sig makten bara för att senare återkomma med det bredaste folkliga mandatet bakom sig som en premiärminister någonsin haft. Kanske skulle han komma tillbaka också denna gång, det var den allmänna uppfattningen.

Och det skulle han väl kunnat göra, med mycket tur och om ett halvdussin mirakel inträffade. Men det var innan åtalet väcktes. För nu är scenen fullständigt riggad för en rättslig prövning, utrymmet för honom att slippa undan med ett lindrigt straff har också krympt till noll till följd av de grava anklagelser som riktats mot honom. Han kan nu bara vänta sig antingen dödsstraff eller livstids fängelse. Så allvarligt har ärendet blivit.

Detta höjer insatserna även för de militära styresmännen. De befann sig på stadigt grund så länge som de sågs hålla Nawaz Sharif i skyddshäkte på grund av de speciella omständigheter som råder efter varje militärkupp.

Det hjälpte dessutom deras sak att ta över makten när de talade om de tidigare maktinnehavarnas osannolika korruption för symbolerna för dessa anklagelser var allestädes förekommande. I vart fall är ett åtal mot den korrupte i allmänhet något som vinner folkligt gillande i ett land där en minoritet har ackumulerat enorma rikedomar genom att hålla majoriteten i eländig fattigdom, och där de rika bara blir allt rikare genom att fullständigt strunta i alla lagar och regler.

Djup motsättning

Men att åtala en f d premiärminister med anklagelser om flygplanskapning och mord är en helt annan sak. Naturligtvis kommer generalerna att rycka på axlarna åt detta och, på goda grunder, hävda att det här, precis som när det gäller uteblivna amorteringar eller korruption, blott är en fråga om att upprätthålla den lagliga ordningen. Om den förra premiärministern faktiskt satte så många flygpassagerares, inklusive arméchefens, liv på spel då skall han dras inför rätta.

Så långt stämmer det. Men till det måste man tillfoga det faktum att detta inte är något solklart fall, även om de militära styresmännen gärna vill se det på det viset.

För det första är det en civil härskare och en militär general inblandade. Den historiska motsättningen mellan dessa två maktcentra har alltid utgjort källa till en explosiv politisk strid i Pakistan. Kulmen i den striden utgjordes av **Zulfiqar Ali Bhuttos** hängning, en händelse som vållade en förbittrad splittring inom statsapparaten, som i decennier kommit att förgifta politiken i landet.

Nu vet vi dock att Nawaz Sharif inte är **Zulfiqar Ali Bhutto**. Och inte heller förefaller Pakistan Muslim League, åtminstone för närvarande, utgöra samma potentiella hot mot makthavarna som Pakistan People's Party gjorde då när Bhutto närmade sig galgen.

Men detta resonemang leder förbi den springande punkten, som är att åtalet för högförräderi och flygplanskapning mot Nawaz Sharif kan få konsekvenser som är svårare att förutspå än vad ett korruptionsåtal skulle kunna ha fått.

Hårda krav på militären

De militära ledarna måste nu fastställa bortom allt tvivel det välgrundade i sina anklagelser. Något som kan komma att bli svårt att göra. För även om deras bevis är obestriddliga, och de har bandkopior på Sharifs samtal med flygledartornet eller andra ämbetsmäns plötsliga order att neka planet landningstillstånd, kommer det alltid att ifrågakällas. Givetvis av Muslim League men också av den del inom den allmänna opinionen som ständigt drar paralleller mellan 1979 och 1999.

Inte mindre kontroversiellt blir fallet av att det lämnats in till en antiterrorist-tribunal. Att påstå att eftersom Nawaz Sharif själv skapat dessa domstolar har han därmed inte någon rätt att motsätta sig att hans fall behandlas genom en sådan, förändrar inte det grundläggande faktum att dessa instanser för att skipa rättvisa har varit föremål för en het debatt i Pakistan.

Det var faktiskt så att Sharif hamnade i djup konflikt med den pakistanska domarkåren när han inrättade dessa specialdomstolar, eftersom man ansåg att de utgjorde en skymf mot normerna för verklig rättvisa. Om Nawaz Sharif döms som skyldig av antiterrorist-domstolen kommer han att få överklaga till de högre rättsinstanser som vi vet inte har mycket till övers för ATC-systemet.

Vilken som helst högre domstol som skulle hålla fast vid ATC-tribunalens dom i ett fall som det här skulle vara medveten om att man därmed bekräftat ATC-domstolarnas ställning såsom permanenta och formellt godkända system för att skipa rättvisa.

Sådana frågor och många andra kommer att dyka upp när rättsprocessen fortskrider, vilket kan sätta saker i rörelse som to m en förnuftets general med flest kort på hand, som Musharraf, kan få det svårt att kontrollera.

Syed Talat Hussain

Översättning: Lars Eklund

Naipaul på återbesök i fientligt territorium

V S NAIPAUL

Bortom tron. Islamiska utflykter bland de omvända folken

Övers Rose-Marie Nielsen.
Wahlström & Widstrand

Det är fientligt territorium V S Naipaul rör sig genom när han nu för andra gången reser i Indonesien, Iran, Pakistan och Malaysia, och han döljer inte detta; att han nu som förut ser på islam med djup misstro och skepsis gränsande till hat. Som vore det en ockupationsmakt, en statsideologi som för sitt fortbestånd måste hjärntvätta de ockuperade människornas själar. Och vars syfte vore att i likhet med varje annan ideologi som tror sig äga sanningen ta makten överallt och över alla och behärska världen.

Å andra sidan ska man kanske inte övertolka Naipauls anti-islamiska inställning. Hans negativism är inte reserverad bara för islam; hans notoriska förmåga att förarga sig över och kritisera allting är ett störande inslag i det mesta han skrivit, i de berömda Indienböckerna rentav en förutsättning för alltihop.

Förra gången han gjorde denna islamiska resa var 1979. Den resulterade i boken *Bland de rättrogna* som kom 1981 (svensk översättning 1982). Den nya boken, baserad på en resa 1995, heter *Bortom tron*, finns nu på svenska i **Rose-Marie Nielsens** utmärkta översättning.

Aggressivare islam

Femton år har gått. Fundamentalism och islamism har blivit etablerade begrepp. Islam uppträder med nya statsbärande ambitioner och maktbefogenheter. Revolutionen i Iran har inte liberaliserats. I Pakistan fortsätter den islamska lagen att diktera vardagen. Längst i öster, i Indonesien och Malaysia, fortsätter den islamska missionen och expansionen.

Det är ett mer aggressivt islam Naipaul tycker sig möta. Och hans analys av skeendet har tillförts ett nytt nyckelord: omvändelse. Den tes han framför är att islam i dessa omvända länder spelar en annan roll än i religionens arabiska kärnländer, att islam bland de omvända folken påverkar samhällen, kulturer och människors mentalitet på ett farligare, mer destruktivt sätt.

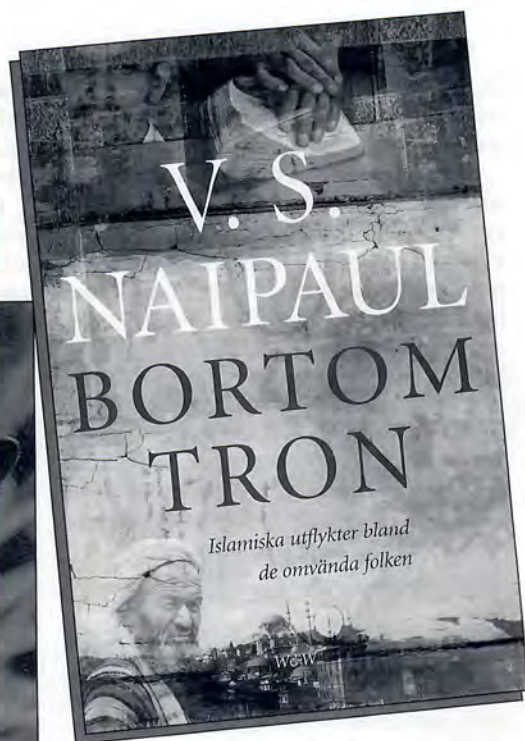
I själva verket sträcker han sig så långt att han menar att islam inte har något existensberättigande utanför arabländerna, vilket naturligtvis är en absurd och ohållbar attityd. En attityd som nog gäller missionerande religioner överhuvudtaget, och ideologier, till exempel marxismen.

FOTO: PRAMOD PUSHKARNA/INDIA TODAY

Omvändelse betyder att gå in i något nytt men också att lämna något bakom sig: förlust av en bakgrund, en förankring. Omvändelse betyder därför också frustrering och neuros. De omvända folken lever i en sorts förvirring och labilitet som gör dem sårbara och innebär risker för framtiden, politiskt, ideologiskt. Den fortfarande pågående övergången till islam innebär en sorts "kulturell big bang", ett söndervittande av den gamla världen.

"Den islamiska fundamentalismens grymhet består i att bara ett enda folk – araberna, Profetens ursprungliga folk – har tillgång till ett förflutet, till heliga paltser, pilgrimsmål och naturdyrkan. Dessa heliga arabiska platser måste fungera som heliga platser för alla de människor som omvänt

sig. De omvända måste frigöra sig från sitt förflutna; av dem krävs ingenting annat än den renaste tron (om nu något sådant kan uppnås), ingenting annat än islamisk underkastelse. Det är den mest obevkliga formen av imperialism."

Nu är inte detta en alldeles uttalad ståndpunkt i boken, även om Naipauls fördömande attityd nog är tydligare här än i den förra. *Bortom tron* är inte ett sådant debattinlägg, det är en sorts reseskildring, en litterär framställning, en bok sammansatt av berättelser: berättelser om Naipaul och hans resa men än mer om de människor han möter. Eller snarare: boken består av deras berättelser och indirekt formar den sig därigenom till en berättelse om islams utbredning i dagens värld och dess grepp om samhället, vardagen, individen. Och i den meningen är *Bortom tron* verkligen en stor berättelse.

Återbesöker samma personer

Naipaul uppsöker människor han träffade för femton år sedan och han söker upp nya sagesmän och han samtalar med dem och låter dem berätta och samlar sitt material med pedantisk forskningsnit. Så växer långa berättelser fram, historier som sträcker sig bakåt i tiden genom generationerna och förankrar individerna i tid och rum.

Är då dessa berättelser representativa? Kanske inte. Naipaul resonerar kring frågan men tycks vilja nöja sig med detta: människorna finns, han har samtalat med dem, berättelserna är verklighet. "Det finns komplikationer nog i dessa historier. I dem ligger bokens mening; läsaren bör inte leta efter 'slutsatser'."

Kanske inte. Men den minsta gemensamma nämnare man ständigt finner är främlingskapet. Det är inte bara poeten **Linus** i sin by på södra Java, en av dem som Naipaul mötte också 1979, som lever i >

ett sorts vemod, i en saknad efter förlorade landskap och kulturella sammanhang, en sorts balans, ett paradiset, en helighet.

På samma sätt konfronteras det gamla med det "nya", det inhemska med det islamiska, den "lokala" religiösa tron med den nya universella uppenbarelsereligionens underkastelsekrav överallt i dessa länder. Som till exempel i Pakistan, en statsbildning skapad av "muslimsk otrygghet" i kombination med historiska drömmar om mogulimperiets storhet. "Fantasibilden lever kvar, och för de muslimska konvertiterna på subkontinenten är det början till en neuros, för i dessa fantasier glömmes den omvända vem eller vad han är och blir istället den som skändar."

Hans eget främlingskap

Men det är också så att det främlingskap i tid och rum som Naipaul tillskriver sina talesmän, sina berättare, dessa offer för islams omvändelsen, också är hans eget, om än med andra förtecken.

Född på Trinidad i en familj av fattiga kontraktarbetare invandrade från Indien och sedan själv utvandrad till England har han vuxit upp och varit bosatt långt från sina rötter, långt från sina "heliga platser", långt från detta mytiska Indien som förmenats honom och som han tvingats betrakta med en främlings ögon, en som tvingats konvertera till det sekulariserade Västerlandets ideologi.

Det är sitt eget främlingskap han ger uttryck för, sin egen "neuros", vars grund är uppväxtens frustrerade rotlöshet och det förräderi mot den egna bakgrunden som resulterat i att han tvingats iklä sig kolonialismens dräkt och nu ser på världen med distans, avståndstagande och förargelse. Som i Indienboken *Raseri och revolt* där fattigdomen blir "en skymf och ett hot, ett uppsplitande sår i min gamla neuros".

Detta dilemma, denna frustration har i själva verket präglat hela hans författarskap från *Mr Biswas* (om fadern) via *An Area of Darkness* (första boken om Indien) till *Ankomstens gåta* (den stora självbiografiska uppgörelseskildringen, hans bästa

bok). Ett helt författarskap, ett av världslitteraturens främsta, har byggts på denna motsägelsefulla bas, så typisk för övrigt för vår tid och värld.

Och på samma sätt är det alltså i *Bortom tron*: Det är sin egen historia Naipaul berättar gång på gång, det är han som berövat sitt hemland, sitt förflutna, sina heliga platser och blivit en omvänd som nu står där som en ockupanternas utsände i den självpåtaga rollen som orientalist.

Det är följaktligen också intressant att se hur han i denna roll uppfattas i den Orient han skildrar i *Bortom tron*. Föga förvånande har boken mottagits med illa dolt gillande av representanter för den nya hinduhögern i Indien, som dessutom försöker applicera Naipauls attityder också på kristendomen och den sekularism som förträds av Kongresspartiet.

Föga förvånande är naturligtvis inte heller att den fördömts från arabiskt/muslimskt håll, som till exempel i den kristne palestiniern **Edward Saids** oförsonliga recension i Kairo-tidningen *Al Ahrām* i fjol där han talar om "en sorts mentalt självmord" och "en intellektuell katastrof". Hur kan en så intelligent och begåvad man som Naipaul skriva något så dumt och långtråkigt? "Kritikerna tror att de fortfarande har att göra med en stor författare medan han i själva verket har blivit ett spöke."

Fördjupar klyftan

"Desto värre är det", fortsätter Said, "att Naipauls bok i Västerlandet kommer att betraktas som en tongivande tolkning av islam: Fler muslimer kommer att lida och förnedras, klyftan mellan dem och Västerlandet kommer att vidgas och fördjupas".

Tyvär måste jag ge Said rätt. Sedan är det en annan sak att *Bortom tron* är en storartad reseskildring, en rundmålning fylld av skarpsynta iakttagelser och kommentarer, en laddad text njutbar att läsa, allt på gott och ont präglat av ett närvarande subjekt, denne V S Naipaul med sin ständiga förmåga att förargas.

Tomas Löfström

"Jag har inget med lexikonet att göra"

Jag läste recensionen av det bengalisk-svenska lexikonet i senaste numret av SYDASIEN. Jag blev överraskad när jag upptäckte att utgivaren **Ahmad H Khan** lyckats ge intryck av att jag haft någonting att göra med hans bok.

När jag för några år sedan skrev en mycket negativ recension av Khans förra "lexikon" tog han kontakt med mig. Senare skickade han ett tiotal sidor av sin nästa ordlista. Jag kritiserade sidorna och skickade dem tillbaka. Jag var inte särskilt imponerad, förklarade det samt föreslog några ändringar. Det var allt.

Khan ville att jag skulle skriva ett förord

till hans nya bok men jag vägrade. Jag visste inte att han ändå tackat mig i förordet förrän boken kom ut.

Det nya lexikonet är mer en ordlista än en ordbok och, som SYDASIEN påpekade, avsedd för bengaler och inte för svenskar. Hans bok är inte särskilt vetenskaplig, och dess enda fördel är att det är den enda som finns i sitt slag.

Det finns dock numera en bra engelsk-bengalisk ordbok (eller ordlista). Det är *Everyday Essential Bengali* av **Hanne Ruth-Thompson** som getts ut av Bangla Academy i Dhaka.

William L. Smith

Dansforskaren Mohan Khokar avled i Chennai

Dansforskaren **Mohan Khokar** avled i Chennai i början av hösten, efter en tids sjukdom. Khokar föddes 1924 i Quetta (nuvarande Pakistan) och började vid unga år dansa kathak, men kom snart i kontakt med den moderna indiska dansen genom **Zohra Segal** i Lahore.

I början av 1940-talet började han på dansskolan Kalakshetra i Chennai, som institutets första nordindiska manliga danselev. Sålunda hade han förstahands-erfarenhet av den indiska dansens historia, och började tidigt att dokumentera och samla material till sitt omfattande privata dansarkiv.

25 år gammal fick han ansvar för dansutbildningen på universitetet i Baroda, där han arbetade i 14 år, tills han utnämndes till dansansvarig på den statliga centralorganisationen *Sangit Natak Akademi* i Delhi 1963, där han arbetade i 18 år.

Han skrev även om dans i ett stort antal indiska och internationella tidskrifter, och publicerade flera stora böcker om indisk dans – ofta illustrerade med egenhändigt tagna bilder, och en del av hans dansbilder har använts på indiska frimärken.

Zac O'Yeah

Dagbokssonett från Delhi, (februari 1998)

Där bor de under plast på trottoaren, tju fem familjer längs ett halvt kvarter
Små barn som leker kommer fram och ler
"One schoolpen?", ja, de ser ju att jag har en

En tanke slår mig: kanske just jag var en
som inte kunde sjunka längre ner i något tidigare liv. Jag ser och grubblar och jag saknar var gång svaren

En rupee i en hand som saknar fingrar
och en till honom med förtvinad fot
Men hela tiden blir de bara fler

Det hjälper inte hur min tanke slingrar
Jag känner mig som världens idiot
Varenda gång jag ger – och inte ger

Clas Rosvall, Lund

Fascinerande berättelser om Santiniketan – men hur mycket är påhittat?

RÓZSA HAJNÓCZY
Fire of Bengal

University Press Ltd, Dhaka 1992

I januari 1929 tog ungerskan Rózsa Hajnóczy farväl av hemstaden Löcses snötäckta gator för att följa sin make, islamologen Gyula Germanus, till Indien. Han hade av Rabindranath Tagore inbjudits att undervisa vid Santiniketan, det universitetet nationalskalden skapat, som en mötesplats mellan Öst och Väst.

Makarnas vistelse i Indien kom att vara i tre år. När de återvände hade Rózsa i bagaget 18 dagböcker fyllda med anteckningar från livet i Santiniketan och resor i Indien. 1944 utkom i Ungern en bok, *Bengáli Tüz*, som byggde på hennes upplevelser. Men Rózsa Hajnóczy fick inte se sitt manuskript i tryck, hon dog för egen hand två år innan publiceringen.

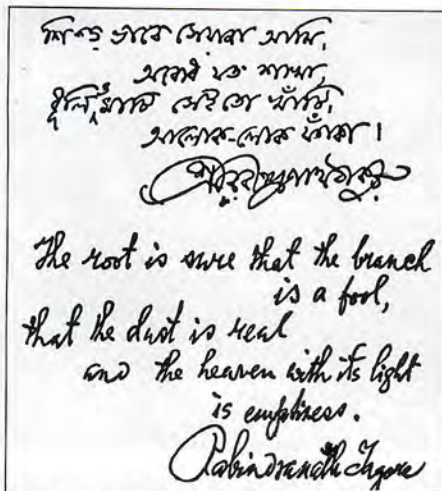
Två upplagor hann ges ut, innan de sovjetiska trupperna 1945 intog Budapest. Sedan dröjde det tills revoltens år, 1956, innan boken kunde tryckas igen. De ungerska läsarna var svältfödda på böcker om världen utanför och *Bengáli Tüz* kom under årens lopp ut i nio upplagor och förmodligen över en miljon exemplar. I Ungern fick boken rangen av en klassiker bland rese-skildringar, i resten av världen var den okänd.

Först 50 år efter Rózsa Hajnóczys död kom boken i engelsk översättning. Éva Wimmer, som under Ungernrevolten flytt till London där hon försörjde sig som sömmerska, fick 1972 ett exemplar av *Bengáli Tüz* skickat till sig. Efter att ha läst boken började hon, tillsammans med sin brittiske make David Grant, översätta den till engelska – ett arbete som tog dem fem år. Men inget engelskt förlag var intresserat av att ge ut översättningen, och 1985 avled Éva Wimmer.

Klarsynt iakttagare

Så småningom fick dock hennes make kontakt med William Radice, Englands ledande översättare och introduktör av Rabindranath Tagore, och genom hans förmedling fick *Fire of Bengal* 1992 en förläggare, det bangladeshiska förlaget University Press Ltd.

Fire of Bengal börjar på samma sätt som så många andra Indiensskildringar från denna tid med en detaljerad beskrivning av den långa sjöresan. Men redan här visar Rózsa Hajnóczy att hon är en ovanligt klarsynt

och lyhörd iakttagare av det sociala spelet mellan S/S Pilsens passagerare av skilda nationaliteter.

Väl framme i Santiniketan introduceras paret för Rabindranath Tagore och lärarkårens samling av mer eller mindre udda individer. Där finns den oxfordutbildade Atanu Ray, mer engelsk än de flesta engelsmän, gift med en vacker danska som entusiastiskt anammar allt indiskt; Mark Collins, språkgeniet som från ett olyckligt äktenskap flyr till böckerna i Santiniketans bibliotek; den indiske läkaren Dr. Dutt som envist hävdar vetenskapens rationella ideal, och den franske professor Benoît som gifter sig med en bengalisk flicka.

Brokig skara människor

Drivna av olika skäl söker sig också många besökare till Tagores universitet; en muslimsk prins, som förälskar sig i Gertrud Rüdiger, ung tysk alpinist med drag av blond valkyria; en amerikansk missionär som ägnar all sin tid åt den indiska frihetskampen, och det rörande ungerska konstnärsparet Böske, mor och dotter, som barfota kommer traskande till Santiniketan och inte så lite påminner om Tofslan och Vifslan i Muminböckerna.

De skildras både klarsynt och inkännande, befriande fritt från stereotyper. Karaktärerna i boken är ibland fördomsfulla, men inte författarinnan. Alla i det rika persongalleriet, inte minst Santiniketans elever, framställs som individer. Vi får också följa flera kärlekshistorier där den ena parten är från Indien och den andra europé, möten som trots god vilja från båda håll oftast leder till missförstånd och sorg.

Rózsa Hajnóczy skriver om Indien utan prestige, kanske för att hon kommer från Ungern, ett litet land utan koloniala ambitioner. Hon sticker inte under stol med sin kristna tro, men skriver nyanserat om både hinduer, muslimer, teosofiska besökare och kristna missionärer.

Allt eftersom tiden går breddas och fördjupas skildringen av det land hon vistas i. Hon gör resor, från Meghalaya i öster till Kashmir i väster. Den indiska självständighetskampen under Mahatma Gandhis ledning når Santiniketan. Elever och lärare

Rabindranaths dikt på sista sidan i Rózsa Hajnóczys dagbok

grips av nationalism, något som får internationalisten Tagore att reagera skarpt.

Rózsa Hajnóczys dagbok får alltmer karaktären av roman. Hon återger möten och samtal där hon inte själv varit närvarande och i utförliga dialoger kommer representanter för olika filosofiska och politiska ståndpunkter till tals. Mot slutet av boken kastar hårdnande politiska motsättningar och privata tragedier i vänkretsen allt längre skuggor över berättelsen.

Väcker frågor

Och så, efter tre år och mer än 500 sidor tar hon farväl av Indien, i ett kortfattat slutkapitel, som om hennes energi inte riktigt räckt till att avrunda och knyta samma den brokiga väven av personer och händelser. Bokens sista rad lyder: "Den 18:e mars kom vi till Budapest. Det regnade. Vägen var full av lera...."

Fire of Bengal är en på många sätt imponerande bok. Men den väcker också frågor, som både William Radice och David Grant formulerar i sina förord. Hur mycket är fiktion i den detaljerade dagboken? Var går gränsen mellan verkliga personer och romanfigurer? I boken återges en mängd samtal, mellan Rózsa och Tagore, mellan Santiniketans elever och besökare. Men Rózsa Hajnóczy nämner knappast något om vare sig språksvårigheter eller studier i bengali.

Ju längre man kommer i berättelsen desto osäkrare kan man som läsare känna sig. Rózsa Hajnóczy skriver personligt men mycket lite om sig själv, och kring bokens tillkomst och publicering finns frågetecknen, ett drag av gåtfullhet. På bilden av författarinnan på bokomslaget till den engelska utgåvan går det exempelvis inte att urskilja hennes ansikte.

Rabindranath Tagore spelar ingen framträdande roll i boken, men strax innan Rózsa lämnar Indien sammanträffar de en sista gång. De möts hemma hos Atanu Ray och dennes danska hustru som just har fått sitt första barn, och hoppas kunna överbrygga den djupa klyftan i sitt äktenskap.

Tagore är gripen, han ser barnet som en förmedlande länk mellan Öst och Väst och ger det sin välsignelse. När han ber om pen-na och papper ger Rózsa honom sin dagbok och där skriver han den dikt som återges i faksimil på *Fire of Bengals* baksida.

*Roten är övertygad om att grenen är en dårå,
att dammet är verkligheten,
och att himlen med sitt ljus är tomhet.*

Per Olov Henricson

FOTNOT: (UPL har inget distributör i Sverige men boken bör gå att beställa via Internet: <http://www.southasiabooks.com>

Vapenvila i Kashmir

● Indien och Pakistan enades i slutet av november om vapenvila vid gränsområdet i Kashmir.

Avtalet ingicks mellan Pakistans kommandostyrkor och de indiska gränssäkerhetsstyrkorna vid ett möte i Lahore, varvid båda sidor enades om att inga försök ska göras för att förändra status på det gränsområde som länderna strider om. Inga stängsel eller "försvarsorienterade strukturer" ska sättas upp.

Länderna enades också om att vidta strängare åtgärder för att stoppa narkotikasmugglingen och den illegala invandringen över gränsen.

Nawaz familj gripen

● Flera manliga anhöriga till den avsatte premiärministern Nawaz Sharif har efter militärkuppen gripits av pakistanska myndigheter, i enlighet med den nya korruptionslag som trädde i kraft på direkt order av president Muhammad Rafiq Tarar i slutet av november. Bland de gripna finns Sharifs far, Mian Mohammad Sharif, sonen Hussain Nawaz, och brodern och Shahbaz Sharif, som varit chefsminister för provinsen Punjab.

Nya kanonköp planeras

● Indien moderniserar nu och

Skönast i världen. Än en gång gick titeln Miss World till Indien. Tävligen som avgjordes i början av december vanns av Yukta Mookhey, här i mitten flankerad av Miss Sydafrika Sonia Raciti och Miss Venezuela Martina Thorogood. Miss Indien belönas för titeln med 1,3 miljoner (svenska) kronor samt en resa jorden runt, förutom en gyllene krona.

förstärker sin militärapparat. Bofors FH 77B-kanon spelade en avgörande roll vid sommarens gränskonflikt med Pakistan, och det har lett till en omvärdering i Indiens militära inköspolitik.

Armén utvärderar sju olika utländska företag, som kan tänkas få uppdraget att utrusta det indiska artilleriet med 3000-4000 haubitsar de närmaste två årtiondena, genom direkta köp och licenstillverkning. Projektet beräknas kosta 2,3 miljarder dollar.

Bland de företag som diskuteras för affären finns svenska Celsius. Armén förhandlar ock-

så om att köpa dyrbara obemannade spaningsflygplan, sofistikerade artilleripjäser, vinterkläder och radioutrustning för att modernisera stridskraften. 1999 uppgick Indiens försvarsutgifter till 2,3 procent av Indiens statsbudget.

Soldater kan sprida hiv

● Sri Lankas regering anser att landets soldater utgör en riskgrupp vad det gäller att sprida och smittas av hiv. Militären har därför kommanderats till skolbänken för att lära sig hur de ska bekämpa sjukdomen. Intresset för utbildningsprogrammet är stort och armén har nu bett om en vidareutbildning

Barn i pakistanska fängelser misshandlas

● Barn i pakistanska fängelser utsätts rutinmässigt för misshandel, däribland olika former av kroppslig tortyr, visar en ny rapport från Human Rights Watch, HRW.

Barnfångarna behandlas på samma omänskliga sätt som de vuxna internerna. HRW:s rapport *The Denial of Juvenile Justice in Pakistan*, beskriver hur barn blir svårt slagna, hängda i fötterna upp och ner under lång tid eller piskade.

Slutsatsen av undersökningarna är att Pakistan fortfarande inte följer FN:s konvention om barns rättigheter, trots att landet skrivit på detta dokument redan för nio år sedan.

för befälen, enligt Swarna Kodagoda, som leder utbildningsprojektet. i två militära träningsläger i krigszonerna i nord och öst.

Delningen nu på film

● Uppdelningen av Indien och Pakistan 1947 var en av århundradets mest traumatiska händelser. En miljon människor dog och ändå fler tvingades fly sina hem. Trots det har ingen vågat filmatisera händelsen - förrän nu. Det är den kvinnliga indiska regissören Deepa Mehta tagit sig an utmaningen i filmen *Earth* (Jord). Hennes förra film, *Fire* (Eld), var också kontroversiell och handlade om lesbisk kärlek.

Eld bygger på den pakistanska romanen *Cracking India* av Bapsi Sidhwa.

Lagförslag kritiseras

● Ett nytt lagförslag som förordar hårdare straff för våld mot kvinnor och barn kritiserats skarpt av både fundamentalister och progressiva grupper i Bangladesh. Den religiösa högern protesterar mot förslaget ur koranens synvinkel, och kvinnoorganisationerna anser att den ytterligare "degraderar" kvinnans ställning i samhället. Bland förslagen märks dödsstraff för extremt våld, och att våldtäktsmän ska få ansvaret för ett eventuellt barn som kommer ur övergreppet.

Det händer också att barn siter upp till tre månader i överbelagda fängelser innan deras fall tas upp.

I februari 1998 satt inte mindre än 2 700 ungdomar i fängelse i Punjab, av dess väntade 91 procent på dom. I regel frikänns sedan hela 80 procent av de fängslade barnen. Åtta av tio är alltså oskyldiga till det brott de anklagats för.

Samma månadsatt 55 barn i Punjab i dödsceller. FN har förbjudits dödsstraff för barn under 18 år, men Pakistan är ett av sex länder i världen som verkställt dödsstraff mot barn och ungdomar under 1990-talet.

INDIEN- OCH ASIENSPECIALISTEN

SIMMY'S TRAVELS med specialister som bryr sig och priser som tål att jämföras

Vi skräddarsyr resor över hela världen

**SIMMY AB
TRAVELS**

Gråbrödersgatan 8
S-211 21 Malmö, SWEDEN
Tel: 040-23 28 30 Fax: 040-12 62 61

www.simmytravels.se

Notismaterial lämnat av nyhetsbyrå
IPS, Inter PressServices

Talibanerna och mujahedin lika goda kålsupare

Afghanistan, världens fattigaste, mest isolerade och krigsförödda land, har drabbats av FN:s sanktioner för sin vägran att utlämna **Osama bin Laden**, den saudiske sk terrorisbankiren, till USA eller tredje land.

Det innebär att handeln försvåras och fördyras med bristsituationer som följd, att flygbolaget Ariana inte tillåts landa i andra länder, att postgången stoppas och att hjälpsändningar försvåras eller omöjliggörs.

Detta drabbar inte talibanerna utan folket och det är, anser jag, med tanke på den redan kritiska situationen och den snörika, bistra vintern ett brott mot de mänskliga rättigheter som världsorganisationen författat och ivrar för.

Tyvär betyder det sannolikt också att FN förverkat sin trovärdighet och möjlighet att agera för fred i Afghanistan – en i och för sig logisk kulmen på rader av ödesmättade misstag och feltolkningar under 1990-talet.

Det går att förstå varför talibanerna är förvirrade: De betraktar sina löften om att "neutralisera" bin Laden som en kompromiss som Washington borde se som en välvillig gest.

Tjugo år efter Sovjets inmarsch så förstår västvärlden fortfarande inte afghanerna och minst av allt talibanerna.

Inför millennieskiftet så framstår också Afghanistans nya herrar som förlorare. Bara sex år efter det rörelsen bildades med pakistansk hjälp så är de heliga krigarna lika perverterade som de mujahedin-fraktioner som man revolterade mot.

Talibanerna erövrade större delen av Afghanistan utan stridigheter: De kom med islams svärd för att bringa fred och ena landet. De avväpnade landsbygden och väckte förhoppningar om en bättre morgondag.

Redan massakern på hazaras i Mazar-i-Sharif i augusti i fjol fläckade dem. Skyddade av omvärldens likgiltighet har de under sommaren och hösten tillämpat den brända jordens taktik och drivit 200 000 fattigbönder i Shomali-dalen och i norr från sina byar. De har fällt splitterbomber över städer, lagt tusentals nya landminor utmed nya frontlinjer och utdömt kollektiva straff till hela byar.

Ingenting skiljer nu talibanerna från mujahedin: Dom är lika goda kålsupare.

Bo Gunnarsson

Universal
TELECOM

**DU KAN INTE
HITTA BILLIGARE
TELEOPERATÖR!**

(Enligt Expressen, Aftonbladet, Svenska kyrkans tidning och ett antal andra tidskrifter. Universal Telecom är den absolut billigaste telefonoperatör Du kan tänka Dig!)

Jämför själv:

	Universal	Telia	Telenordia	Vattenfall	Tele8	Rskom	Nemtel	Rix Telecom	UTFORS
Afghanistan	9,50	22	13,84	15	11,5	11,95	10,95	13,66	11,8
Pakistan	7,45	22	13,63	15	9,75	11,95	8	13,36	11
Indien	6,49	22	13	15	9	11,70	8,50	12,74	11

**UTÖVER DET, REGISTRERA DIG
FÖRE 23/12-1999 OCH DU FÅR**

30% RABATT

**PÅ INTERNATIONELLA SAMTAL
fr o m 25/12-31/12!**

ANMÄL DIG NU PÅ 08-7100352

Flyg till

➤ Indien, Bangladesh,
Pakistan, Thailand, Sri
Lanka, Hong Kong,
Filippinerna, Singapore,
Nepal etc

Med

➤ Gulf Air, Lufthansa,
Tarom, British Airways,
Aeroflot, Emirates,
Alitalia, CSA eller något
annat av våra bolag

metropolresor

Luntmakargatan 42

111 37 STOCKHOLM

Tel 08 - 10 45 58

Fax 08 - 723 06 66

e-mail:metropol@stockholm.mail.telia.com

Avsändare:
SYDASIEN
RÅBYGATAN 5 A
223 61 LUND

POSTTIDNING
BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen med nya adressen noterad på baksidan

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

Den indiska kutiyattam-skådespelerskan Kapila tar på sig sin huvudbonad. Ett tecken att hon förvandlas från att vara en vanlig människa, till att under föreställningen vara jämställd med gudarna.

FOTO: JOAKIM STRÖMHOLM

Världsteaterprojektet tog form i Stockholm

Ett oerhört spännande projekt med världsteater har under hösten pågått i Stockholm. Den välkände teaterregissören **Peter Oskarson** vid Folkteatern i Gävle har sedan 10 år tillbaka ambitiöst satsat på att föra samman teatertraditioner från vitt skilda delar av världen.

I en tid när globaliseringen hotar att utplåna de nationella särdragen har Oskarson etablerat samarbete med kutiyattam-mästaren **Gopalan Venu** i sydindiska delstaten Kerala liksom med en jingju-teater i kinesiska Shanghai och slutligen den genom **Henning Mankell** kända Teatro Avenida i Maputo, Moçambique.

Nu har samarbetet börjat bära frukt. Förra vintern var de svenska teaterarbetarna i Kerala och lärde sig grunderna i den uråldriga indiska dansteaterformen kutiyattam, som traditionellt framförs i hinduiska tempel. Och i höst har under tre månaders tid ett 20-tal skådespelare, regissörer, musiker och dansare från de fyra skilda te-

aterstilarna mötts, diskuterat och arbetat tillsammans på Helsingegården i Järvsö.

Det hela avslutades med offentliga föreställningar på Orienteaterns vind på Söder i Stockholm. Jag var där på premiärdagen och såg det mytologiska dansdramat *Putana Moksham* (Putanas frälsning) – en tims lång föreställning med undersköna indiska aktrisen **Kapila** i en saga om guden Krishna och den onda demonkvinnan.

En njutning att sitta på golvet uppleva den religiöst förtätade stämningen, känna doften av rökelse och höra den levande indiska musiken.

En gemensam uppsättning av den traditionella kinesiska pjäsen *Östan om sol, västan om måne* utgjorde höjdpunkten på samarbetsprojektet. I pjäsen spelade svenska, afrikanska, kinesiska och indiska skådespelare tillsammans, men man utnyttjade sina uttrycksmedel från respektive tradition och talade sina egna modersmål.

Vilket t ex innebar att den kinesiska skå-

despelerskan **Wang Danhong** sjöng på det speciella sätt som är så typiskt för Pekingopera alltmedan Kapila klarade sig med *mudras*, teckenspråk i form av hand- och ögonrörelser. Hela tiden kunde åskådarna se den svenska texten i översättning projicerad på väggen bakom scenen.

Musiken var på samma sätt blandad, med kinesiske stråkmusikern **Yu Jianian**, två trummisar i olika traditioner, **Kalamandalam Rajeev** från Indien och **Simão Adriano Nacule** från Moçambique och den svenska violinisten **Görgen Antonsson**. En mix som fungerade alldeles utmärkt, liksom hela projektet som sådant.

Härnäst drar Världsteaterprojektet vidare till Afrika. Till våren är det tänkt att deltagarna ska återsamlas i Moçambique och där utveckla samarbetet på Teatro Avenida, och nästa höst drar man vidare till Shanghai för ännu ett konstnärligt möte på stadens ledande jingju-teater.

Lars Eklund

Bonusläsning i Monsun! Läs mer Sydasiens på nätet!

Surfa till:

www.sydasiens.m.se/monsun.html och använd lösenordet **nordanvind**.

Där hittar du bland annat följande:

@ **Johan Mikaelsson** om en resa från Colombo

till Batticaloa på Sri Lankas ostkust, en krigsdrabbad del av landet med stora flyktingläger.

@ **Zac O'Yeah** berättar om väntade och oväntade samband mellan Charlie Chaplin och Mahatma Gandhi i synen på maskinernas arbete.

@ **Tony Håkansson** om hur Nepals 40 000 synskadade organiserar sig – med normannen Kjell Holtes hjälp.

@ **Talat Hussains** krönika på engelska, "A high-stakes game".